

ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ OBCE LEGIONÁŘSKÉ

LEGIONÁŘSKÝ

4/2014

směr

Vážení čtenáři Legionářského směru, milí váleční veteráni, členové obce legionářské!

Jaký bude příští rok? Z mého hlediska to bude dobrý rok, protože si budeme připomínat 70. výročí osvobození Československa a zároveň hrdinství všech, kteří se o ně, na východní i západní frontě i v domácím odboji, zasloužili.

Byli to hrdinové, kteří zůstali věrni odkazu legionářů, zakladatelů našeho samostatného státu.

Žádný legionář už nežije. Ale žijeme spolu my, jejich následovníci. V této společnosti, která ztrácí morální hodnoty našich předků, bychom se měli sami nad sebou zamyslet.

A proto vám nepřeji:

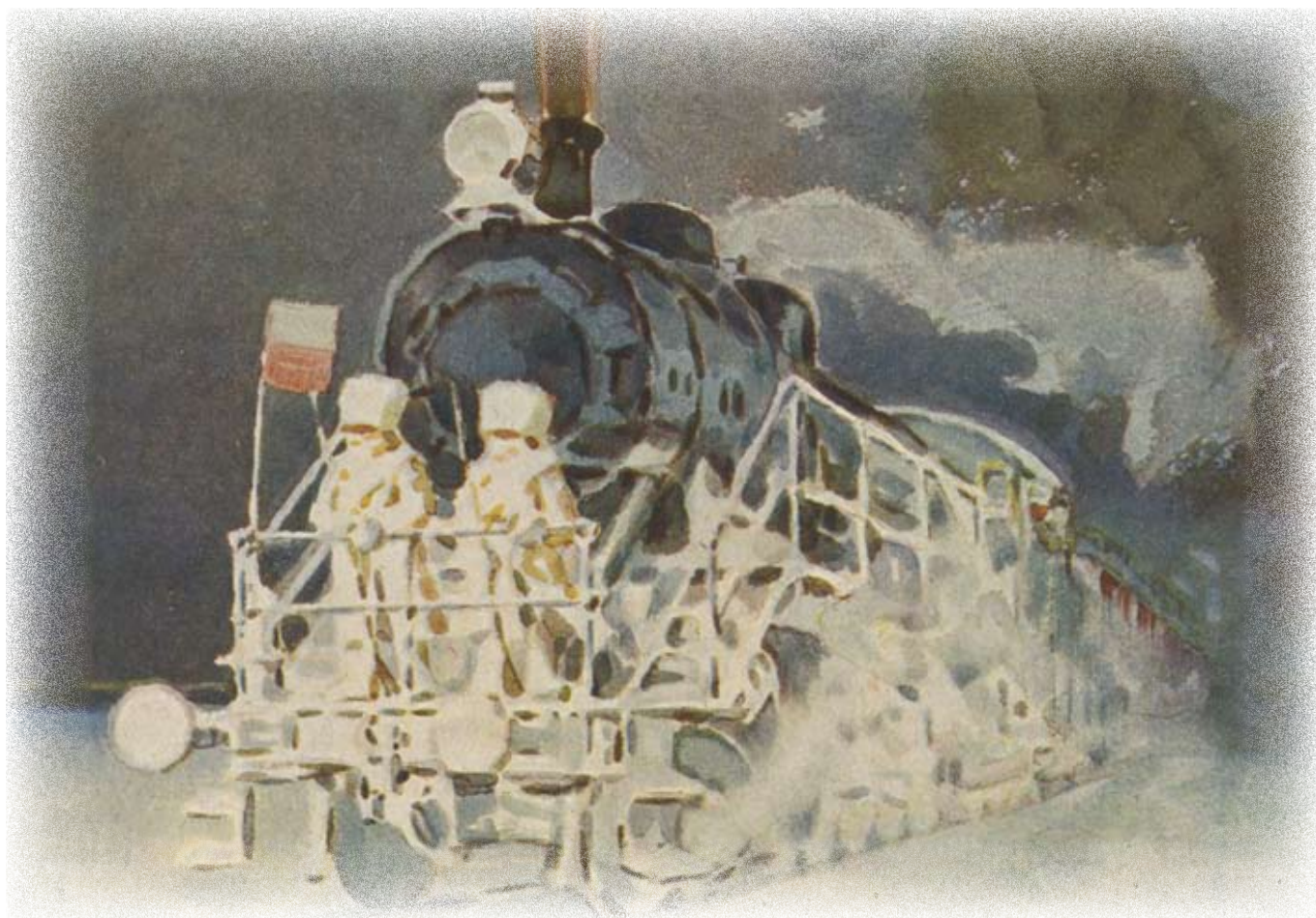
- ♦ zhoršení vašeho zdravotního stavu
- ♦ ztrátu milovaných osob
- ♦ choroby a úrazy
- ♦ závist, zlobu a zášť
- ♦ příbuzné, kteří vás chtějí připravit o zasloužený důchod
- ♦ nepřejícnost a sobectví
- ♦ zoufalství a bezmoc
- ♦ bezesné noci a noční můry
- ♦ fronty u lékaře a na poště
- ♦ lhostejné doktory a protivné sestry
- ♦ namrzlé chodníky

PF 2015

Zapomněl jsem na něco? Pokud ano, jistě si to doplníte sami.

Přesto vám samozřejmě přeji všechno nejlepší do roku 2015. Užijme si ho společně.

Ladislav Lenk, šéfredaktor

Časopis navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Čs. obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je v době blížícího se 100. výročí vzniku Československa propagovat legionářské myšlenky, odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Čs. obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

Vydavatel:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2
www.csol.cz
Tel: +420 224 266 235
Fax: +420 224 266 274
E-mail: sekretariat@csol.cz

Šéfredaktor a editor:
Ladislav Lenk
Tel: +420 224 266 241
Fax: +420 224 266 274
Mobil: 734 315 601
E-mail: lenkladl@centrum.cz

Redakční rada:
Pavel Budinský
Jindřich Sitta
Jiří Charfreitag
Milan Mojžíš
Tomáš Jakl
Jan Procházka
Zdeněk Kubín
Ladislav Henek
Jiří Filip
Miroslav Brož

Jazyková úprava:
Ladislav Lenk

Grafická úprava:
Andrea Bělohávková

Tisk a distribuce:
Vydavatelství MAC, spol. s r.o.
Na Spoje 968/7
101 00 Praha 10 - Vršovice

Adresa redakce:
Československá obec legionářská
Sokolská 33, 120 00 Praha 2

Uzávěrka čísla 15. 12. 2014

Evidenční číslo: MK ČR E 20912

Elektronickou podobu Legionářské směru naleznete na:
www.csol.cz v rubrice Projekty

Rekonstrukce přísahy České družiny a představení repliky legiov laku

str. 2

V roce 70. výročí karpatsko-dukelské operace jsme byli na Dukle

str. 9

V Praze se konala již druhá konference věnovaná čs. legiím

str. 17

Prezident republiky se setkal s válečnými veterány v Brně

str. 18

Hovoříme s členem ČsOL, scénáristou, režisérem, filmovým producentem a majorem v záloze Václavem Marhoulem

str. 26

Rekonstrukce přísahy České družiny a představení repliky legiovlaku – historické okamžiky novodobé ČsOL

Československá obec legionářská dostala svého společenského poslání a jubilejní sté výročí přísahy České družiny a vzniku roty „Nazdar“ oslavila za značného zájmu široké veřejnosti představením repliky legiovlaku a symbolickou rekonstrukcí přísahy České družiny na památném Vítkově.

Představení legiovlaku partnerům projektu 9. října 2014

Prvním slavnostním dnem bylo již čtvrteční dopoledne 9. října, kdy byl na Nákladovém nádraží Žižkov představen legiovlak předním představitelům našeho státu, zástupcům armády a partnerům projektu.

Než se otevřela vrata na peron, zazněly projevy slavnostních hostů připomínající význam čs. legií v boji za samostatný stát. Jako první vystoupil předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Jan Hamáček, který mimo jiné řekl: „Legiovlak vynálezavě usiluje o zvýšení povědomí české veřejnosti o vzniku československého státu a také napomáhá udržovat historické a vojenské tradice. Každý stát si ostatně své vojenské tradice pečlivě pěstuje, vyděluje ve svých dějinách čestné místo klíčovým událostem, bitvám a vojenským jednotkám, které měly pro národ morální a politicky nosný význam. A v tomto směru patří československé legie nepochybně k nejkličovějším.“

Následně promluvil k auditoriu ministr obrany Martin Stropnický, který se zabýval rovněž otázkou, jak promlouvá odkaz legií k dnešku: „Pro dnešní vojáky je to doba jejich pradědů, tradice, ke které cítí respekt, cítí se jí i svým způsobem zavázáni a navazují na ni. K oživení a rozvíjení

hrdinných legionářských tradic ostatně vybízejí i globální hrozby dneška. Na rozdíl od těžkého a osamocného údělu čs. legionářů však dnes máme podporu partnerů Severoatlantické aliance i Evropské unie a našim bezpečnostním zájmem je, abychom jim byli důvěryhodným spojencem.“

Po ministru obrany vystoupil shodou okolností jeho syn, zástupce starostky Prahy 3 Matěj Stropnický, který byl nápomocen při poskytnutí prostoru na nákladovém nádraží, ze kterého se snaží vytvořit kulturní a historicko-vzdělávací centrum. Ve svém projevu zdůraznil, že by nemělo být zapomenuto, že anabáze čs. legionářů po Transsibiřské magistrále s sebou nese důležitý apel – touhu po domově, návratu do osvobozené vlasti.

Generální ředitel Českých drah Daniel Kuruc a zástupce Správy železniční dopravní cesty Karel Otava připomněli, jak velký význam má pro železniční dějiny právě přesun čs. vojska vlaky napříč celým Ruskem a ocenili vynálezavost a příkladnou organizaci legionářských vlaků našich předků.

Na závěr promluvil předseda Čs. obce legionářské Pavel Budinský, který uvedl: „Dovolte mi, abych s vámi dnes sdílel pocity nezměrné hrdosti nad tříletou prací Československé obce legionářské, jejíž výsledek – legiovlak – za několik okamžiků sami spatříte. Tak plníme to, co jsme před našimi partnery a veřejností deklarovali. (...) Dnes se vám, vážení hosté, představí celkem sedm zrekonstruovaných vagonů. Zbývá opravit poslední tři, které již obec legionářská zakoupila. Na jaře příštího roku tak bude legiovlak připraven plnit svou základní roli – projíždět městy naší vlasti a do povědomí lidí, a především mládeže, navracet legionářské tradice a úctu k hrdinství našich předků.“

Více než stovka vzácných hostů, mezi kterými nechyběl primátor Hlavního města Prahy Tomáš Hudeček a váleční veteráni, poté záměřila na peron,

ke kterému přijel legiovlak společně s parní lokomotivou. Pohled na příjezd byl o to působivější, že jako první jel obrněný vagon, z něhož mířilo originální dělo Putilov zapůjčené Vojenským historickým ústavem. Poté již měli hosté možnost si prohlédnout interiér jednotlivých vagonů, v nichž jim výklad poskytl stejnokrojovani členové ČsOL. Tím skončil první významný úkol, který si ČsOL předsevzala, a všichni se soustředili na dokončení příprav na letošní „nejdelší den“, kterým se měla stát nadcházející sobota.

Symbolická rekonstrukce přísahy České družiny na Vítkově 11. října 2014

Krátko před desátou dopoledne nastoupily na Čestném dvoře Národního památníku na Vítkově jednotky Armády ČR a členové ČsOL. K vidění tak bylo kromě pražské posádkové hudby, jednotek posádkového velitelství a hradní stráže také 52 mužů ve stejnokrojích České družiny a dalších 16 oděných do stejnokrojů roty „Nazdar“. Po vyrovnání jednotek přišli z památníku na čestnou tribunu slavnostní hosté v čele s ministrem obrany Martinem Stropnickým, kterého doprovázel předseda ČsOL Pavel Budinský. Následovalo přinesení historických praporů, po kterém byl ministrem Martinem Stropnickým, zástupcem Generálního štábu Armády ČR brig. gen. Pavlem Adamem a předsedou ČsOL Pavlem Budinským položen k památníku společný věnec za padlé.

Ve svém následném projevu ministr obrany Martin Stropnický uvedl: „Myslet si, že Česká republika vznikla právě teď, protože žijeme zrovna my, je hrozně pyšné. Důležité je, abychom

věděli, co dělali naši dědové a pradědové, a že do toho šli naplno, s vědomím, že mohou přijít o vlastní život.“

S posledním projevem vystoupil předseda ČsOL Pavel Budinský: „Dnešní den patří oněm dobrovolníkům, kteří se stali prvními vojáky neexistujícího státu. Patří příslušníkům České družiny, kteří byli odhodláni obětovat svůj život v nejistém boji, věrni ideálu svobody a humanity. Stali se základem československých legií, které poskytly Tomáši Garrigueu Masarykovi pádný argument při jednání se spojenci: Češi a Slováci jsou ochotni za boku Dohody nasazovat své životy za vznik samostatného státu. (...) Dovolte mi, abych z tohoto místa poděkoval vám všem, kteří se dnešní ceremonie účastníte. Všichni tak vzdáváme hold zakladatelům našeho státu a dáváme jasně najevo, že uchvatitelům našeho národa se v minulém století nepodařilo donutit Čechy a Slováky, aby na své hrdiny zapomněli. Odkaz československých legií v nás žije, a bude žít!“

Poté již bylo přistoupeno k rekonstrukci přísahy České družiny. Ke stolu před čestnou tribunu, na němž ležela věrná replika praporu České družiny s vyšítou Svatováclavskou korunou, napochodovala čestná jednotka pod velením br. Jiřího Charfreitag. Čestné hřeby, tak jako se tomu stalo před sto lety, zarazili i nyní novodobí ochránci praporu: ministr obrany Martin Stropnický, brig. gen. Pavel Adam, brig. gen. Zdeněk Jakůbek, zástupce starostky Praha 3 Matěj Stropnický, generální ředitel Národního muzea Michal Lukeš, ředitel Vojenského historického ústavu Praha plk. Aleš Křížek, ředitel odboru pro válečné veterány MO plk. Eduard Stehlík, genmjr. Jaroslav Klemeš, válečný veterán západního odboje, sestra Božena Ivanová, válečná veteránka východního odboje, první místopředseda ČsOL Jindřich Sitta, novodobý válečný veterán a předseda ČsOL Pavel Budinský. Po zaražení posledního

čestného hřebu pozvedl bratr Budinský prapor a podal jej do rukou ministra Stropnického, který repliku praporu předal praporečnicku čestné stráže br. Václavu Dleskovi.

Následně přistoupil k praporu pravoslavný kaplan Armády ČR Marek Maxim Švancara se svým doprovodem duchovních a provedl svěcení praporu. Při mnohdy syrových slovech modlitby se snad nejvíce přiblížila atmosféra, jakou zažili naši hrdinové

před sto lety. Na závěr modlitby zaznělo: „Přijmi tento prapor, nebeským požehnáním posvěcený, nechť je nepřítelům křesťanského rodu strašný a děsivý: a ať ti Hospodin daruje milost, abys díky ní, k slávě jeho přesvatého jména, odvážně prošel opevněním nepřítele nezraněn, ve jménu Otce, i Syna, i Svatého Ducha, amen.“ Pak kaplan Maxim požehnal i všechny přítomné vojáky a velitel čestné stráže políbil lem praporu a zavelel

k odchodu stráže zpět mezi čestné jednotky.

Moderátor následně připomněl průběh historické přísahy: „Před sto lety přistupoval každý s takřka tisíce československých dobrovolců k vysvěcenému praporu České družiny a políbil jej. Z náročného ceremonálu, který trval na Sofijském náměstí celých pět hodin, vzpomínali naši dobrovolci nejraději na projev Dr. Václava Vondráka, předsedy Svazu českých spolků na Rusi. Dovolte mi, abych ocitoval slova, která se nejvíce vryla do paměti našich hrdinů: Bratři! Vyplňuje se odvěká tužba naše, ve Vás máme své české vojsko. Jest pravdou, že jest nás nemnoho, leč naše síla není v počtu... Jdete do boje nejen za českou zem, za Slovanstvo, vy jdete v boj za celé človecenstvo, neboť Němci ukázali, že nejsou nositeli světové kultury, nýbrž nejzavilejšími jejími nepřáteli. Vy budete těmi anděly, kteří přinesou těžce zkoušenému českému národu dávno a toužebně očekávanou zvěst, že má konečně právo rozhodovati o svém osudu samostatně, bez cizího poručnictví a věnovati své národní sympatie dle hlasu své duše a svého srdce – Slovanstvu a Rusku. Vy jste opravdovou družinou vítězství neb smrti! Vy musíte zvítěziti nebo zemřít! Ale vy zvítězíte!“

Slavnostní představení legiovlaku veřejnosti 11. října 2014

Ačkoli zpřístupnění repliky legiovlaku veřejnosti bylo stanoveno na sobotní 13. hodinu, bylo Nákladové nádraží na Žižkově zaplněno davy zájemců hodinu před odstartováním doprovodného programu. V minutu zahájení se tak v hlavním sále a na peronu s legiovlakem nacházelo na 500 návštěvníků.

Jako první promluvil při slavnostním uvedení výstav zástupce starostky Prahy 3 Matěj Stropnický. Mimo

jiné upozornil na to, že v každé z českých vesnic můžeme nalézt pomníčky, u kterých si ale musíme uvědomit, kdo je obětí války, který v ní bojoval za cizí zájmy, a kdo v očích českého národa padlým hrdinou, kterými byli právě čs. legionáři bojující za samostatný stát.

Za ČsOL vystoupil její první místopředseda Jindřich Sitta, jenž vyjádřil pocit zadostiučinění, že se ČsOL podařilo legiovlak zprovoznit a za spolupráce partnerů projektu představit veřejnosti. Po zdavicích válečného veterána Tichomíra Mirkoviče a předsedy Jednoty ČsOL v Praze 6 Jiřího Železného, který předal tajemníku projektu Legie 100 Jiřímu Charfraitagovi kovářskou podkovku pro zdar legiovlaku, vystoupil předseda ČsOL Pavel Budinský, který pronesl zahajovací formuli a pozval přítomné na prohlídku repliky legiovlaku.

V každém vagonu již návštěvníky čekali stejnokrojovalí bratři z ČsOL, kteří si onu sobotu vsutku sáhli až na samé dno svých sil, neboť takto provázeli v jim přidělených vagoncích celých šest hodin. V den slavnostního představení byly přípraveny i aktivity pro děti a odborné přednášky na téma čs. legií. Legiovlak se setkal neočekávaně s velkým zájmem veřejnosti. Jen za víkend jej navštívilo dle strážlivého odhadu kolem 6 000 návštěvníků. V první všední den, v pondělí, již návštěvnost klesla, ale i tak zavítalo na Nákladové nádraží Žižkov od 9 do 17 hodin přes 500 návštěvníků, z nichž velkou část tvořily organizované prohlídky pro školy.

Celkem pak zavítalo na návštěvu legiovlaku do 30. října kolem 18 000 lidí. Potěšitelné je, že podstatnou část z tvořily i děti, které přišly buď v doprovodu svých rodičů nebo v rámci tříd z takřka 30 základních a středních škol, jež vyslaly na expozici své exkurze.

Potvrzuje se, že projekt legiovlaku, který stál ČsOL tolik sil a prostředků, byl správným krokem a česká, a v této chvíli především pražská veřejnost

jej za to odměnila značným zájmem. Doufejme, že se v blízké době najdou potřebné prostředky, jež jsou nutné k tomu, aby legiovlak v příštím roce

vyrazil na cestu po krajských městech České republiky.

Jiří Filip, foto: Ladislav Lenk

Pro Čechy je Sofijské náměstí v Kyjevě stále místem, kde byl položen základ samostatného Československa

V neděli 28. září, v den svátku patrona České země sv. Václava a v Den české státnosti, se uskutečnila druhá letošní národní pouť na místa spojená s prvním československým odbojem. Cílem cesty se stal Kyjev, hlavní město Ukrajinské republiky.

Zatímco na počátku září jsme slavili vznik roty „Nazdar“ ve Francii, nyní jsme vzpomněli několika stovek dobrovolníků, kteří na počátku první světové války vstoupili do ruské carské armády v rámci České družiny. Právě tato jednotka, která se formovala od srpna 1914 v Kyjevě za podpory českých krajských spolků a ruského cara, složila svou přísahu symbolicky na den sv. Václava 28. září 1914. V té době ještě v Rusku platil starší (zpožděný) juliánský kalendář, dle našeho gregoriánského kalendáře se v den přísahy České družiny psal 11. říjen 1914. Vzhledem k tomu, že rota „Nazdar“ přísahala v jihofrancouzském Bayonne na druhý den 12. října, je Česká družina považována za vůbec první československou jednotku zahraničního vojska. Prapor České družiny, který byl v den přísahy vysvěcen a který každý z našich dobrovolníků políbil, je proto označován za první prapor odboje.

Po sto letech se nedělní slavnostní událost uskutečnila krátce po poledni na místě, kde v roce 1914 k přísaze došlo – na kyjevském Sofijském náměstí. To se od dob, kdy se po něm procházeli první českoslovenští legionáři, nijak výrazně nezměnilo. O to silnější byl pro přítomné jejich prožitek. Hlavním bodem ceremonie bylo odhalení pamětní desky České družině na zdi kláštera při katedrále sv. Sofie (Zofie), která je dnes zapsána do seznamu světového dědictví UNESCO a považována za jeden se sedmi divů Ukrajiny.

Účast poutníků z České republiky byla ještě větší než při nedávné cestě do Francie. Autobus, propůjčený Ministerstvem obrany ČR, přivezl čtyři desítky účastníků pětidenní cesty po památných místech prvního odboje na západní Ukrajině. V den slavnosti pak přiletělo dalších sto členů delegace v čele se státním tajemníkem MO ČR Danielem Koštovalem. Při slavnostním okamžiku tak bylo přítomno i se zástupci ukrajinské strany přes dvě stovky lidí. Čestnou stráž plnila stráž státního praporu ve stejnojmenných 1. čs. brigádách v SSSR, stráž repliky praporu České družiny

zapůjčeného Vojenským historickým ústavem ve stejnojmenných starodružiníků a stráž praporu ČsOL ve stejnojmenných tří čs. legií.

Po přivítání účastníků na Sofijském náměstí byla zapěna česká a ukrajinská hymna. Po úvodním projevu zástupce kyjevské radnice promluvil státní tajemník Koštoval, který mimo jiné uvedl: „Ti, kteří 28. září 1914 přísahali věrnost budoucí Československé republice, nás dodnes inspirují svou vnitřní silou a opravdovým vlastenectvím. Draží ukrajinští přátelé, uplynulo celé století a stále máme k sobě blízko. Před třemi týdny jsem měl tu čest zúčastnit se v Praze jednání, které vedl český ministr obrany Martin Stropnický s ukrajinským velvyslancem v České republice Borysem Zajčukem. Česká strana potvrdila svoji připravenost poskytnout Ukrajině nezbytný zdravotnický materiál a přijmout k léčení zraněné ukrajinské vojáky.“

Poslední slovo patřilo prvnímu místopředsedovi Čs. obce legionářské br. Jindřichu Sittovi, který ve svém projevu řekl: „Sešli jsme sice v Kyjevě, ale pro Čechy je Sofijské náměstí jedno z nejdůležitějších míst, kde byl položen základ Československa. A položili ho přesně před sto lety dobrovolníci, kteří měli tu vůli a odvahu jít za svým snem – samostatným státem Čechů a Slováků. Ačkoliv neměli z tehdejšího hlediska žádnou šanci na úspěch. Prospěch společnosti pro ně byl zkrátka důležitější než ten jejich, a dokonce než jejich život, který mnozí z nich obětvali v boji. Jim podobní lidé tvoří základ každé slušné společnosti. A rozhodně to není horda egoistických vůdců, kteří jdou jen tvrdě za svým.“ Upozornil rovněž na fakt, že česká společnost do této chvíle nevyužila plně své čtvrt století trávající svobody k morální obrodě.

Za ČsOL proto slavnostně přísahal, že naše organizace nepoleví ve své činnosti tak dlouho, dokud do povědomí české veřejnosti nebudou navráceny ideály legionářů a jejich vůdce T. G. Masaryka, na jejichž základě demokratické Československo vzniklo.

Poté již následovalo slavnostní odhalení pamětní desky, k níž byly následně položeny věnce a kytice státním tajemníkem Koštovalem, vojenskými přidělenci Slovenska, Itálie, Francie, Velké

Británie a představiteli ČsOL. Na závěr slavnosti zazněla píseň Hej, Slované. Právě tuto píseň zpívali na svých rozvědkách příslušníci České družiny v blízkosti nepřátelských zákopů, aby Čechy a Slováky v rakousko-uherských jednotkách upozornili na českou jednotku v carské armádě a vyzývali je k přeběhnutí a vstupu do jejich řad.

Po ukončení programu na Sofijském náměstí se zástupci ČsOL a stráž s prapory odebrali pochodem k nedalekému

domu ve Vladimírské ulici, v němž žil a pracoval jeden z nejpřednějších představitelů české krajské kolonie, jenž se o vznik České družiny zasloužil, JUDr. Václav Vondrák. Právě Vondrák pronesl v den přísahy působivou řeč, na kterou později starodružiníci často vzpomínali.

Následně se účastníci pouti odebrali postupně na hřbitovy Lukjavinka a Svjatošin, kde vzdali hold zde pohřbeným československým vojákům, kteří v roce 1943 padli v řadách 1. čs. brigády v SSSR při osvobozování Kyjeva. Právě role čs. jednotek při této operaci patří k těm nejbrilantnějším v celém válečném úsilí. Na místě je rovněž uvést, že většina pohřbených čs. vojáků byli národnosti Rusini z Podkarpatské Rusi, kteří přežili věznění v sovětských koncentračních táborech gulag a po vzniku čs. jednotky se rozhodli bojovat za obnovení předválečného Československa. Právě oni tvořili významnou část našich jednotek na východě.

Delegace se poté přesunuly do kyjevského vojenského muzea, kde byla za přítomnosti ředitele Vladimíra Tarance a mecenáše Vladimíra Borodenka zpřístupněna výstava v ukrajinském jazyce o čs. legiích v Rusku z produkce ČsOL.

„Letecká“ delegace se s tou „autobusovou“ právě tady musela rozloučit. Směřovala ještě na krátké zastavení na památníku „Mať rodina“, kde se nachází muzeum tzv. velké vlastenecké války. Poté již směřovala na letiště k odletu zpět do vlasti.

Národní poutě do Francie a na Ukrajinu byly událostmi v pravdě historickými. Samotná možnost jejich uskutečnění je důležitým mementem. Za oněch sto let byli Češi a Slováci vystaveni mnoha zkouškám a při některých byli vystaveni nebezpečí úplné likvidace. To, že po sto letech jsou zde hrdí držitelé legionářských tradic, kteří nezapomínají, přináší naději do budoucna.

Jiří Filip, foto: Ladislav Lenk

Do země zmítané ozbrojeným konfliktem

Na konci září letošního roku proběhla ve spolupráci s ministerstvem obrany pouť na Ukrajinu u příležitosti 100. výročí přísahy České družiny na Sofijském náměstí v Kyjevě. Kromě toho byla navštívena místa bojů a úmrtí našich legionářů z 1. světové války a 2. světové války.

Pouť započala v pátek 26. září v odpoledních hodinách, kdy jsme vyjeli od budovy Generálního štábu AČR a začali cestou na východ vyzvedávat další účastníky. Česko-polské hranice jsme přejeli těsně před půlnocí a ukrajinsko-polské v 8 hodin ráno 27. září. Hranice byla oproti minulým letům trochu lépe strážena a pohraničníci měli na zádech známé útočné pušky AK-74 se zásobníky v těle zbraně.

Od hranice jsme pokračovali směrem na místo památné bitvy u Zborova, kde jsme položili věnec u Mohyly v Cecově. Na tomto místě byl v čase bitvy lazaret a dodnes můžete najít v poli kusy šrapnelů od dělostřeleckých granátů. Trochu překvapila krajina, která na fotkách nepůsobí tak zvládně jako ve skutečnosti a jistě pak dává badatelé větší smysl trasování fortifikačních linií.

Z Cecově jsme pokračovali do Ozerné, kde jsme navštívili hřbitov, na němž odpočívá pod nově zbudovaným pomníkem několik bratří legionářů. Největší dominantou tvoří náhrobek velitele 4. rotu 1. pluku ppor. Vilimka. Poslední zastávkou sobotního dne bylo Rovno – město stojící v centru Volyně, kde se za 2. světové války shromažďovali Češi hlásící se do naší zahraniční armády. Cestoval s námi i voliňský Čech pan Polák, který v Rovně přišel při náletu o tatínka. Jemu a dalším 16, kteří zde při náletech zahynuli, jsme u pomníku této tragédie položili další věnec. Poté již jsme se vydali do našeho hlavního cíle – do Kyjeva.

Neděle 28. září pro nás byla nejdůležitějším dnem poutě. Už ráno jsme navštívili pravoslavný klášter Lavra, kde jsou již skoro 1000 let v pro návštěvníky přístupných podzemních jeskyních pohřbívání představení kláštera. Od kláštera je to jen několik stovek metrů k muzeu památníku „Mat rodina“, které je věnováno Velké vlastenecké válce a jako doprovodnou výstavu představilo fotografie z krvavé občanské války, která probíhá na východě země. Cestou k muzeu jsme měli pomník válce v Afghánistánu, kde shodou okolností probíhal pietní akt u příležitosti stažení sovětských vojsk z Afghánistánu.

Po poledni proběhl vrcholný pietní akt na Sofijském náměstí, o jehož průběhu se dočtete v tomto čísle v jiném článku. V podvečer jsme měli trochu času a vydali jsme se prozkoumat Kyjev. Naše trasa vedla převážně po místech krvavých střetů demonstrantů s policií. Mohli jsme vidět pozůstatky barikád, všemožné pomníčky mrtvým demonstrantům a stopy střel po odstřelovačích, jejichž původ je dodnes neznámý, nebo ohořelá místa po zápalných lahvích, které demonstranti vrhali na policii. Celý Kyjev a vlastně i Ukrajina byla oděna do žluto-modrých barev, které někdy doplňovaly barvy černo-červené banderovské. Ostatně banderovské vlajčky a nášivky jste mohli koupit na každém rohu. Na náměstí Majdan již zmizelo stanové městečko, ale dále tam probíhaly benefiční akce a sem tam zde procházeli příslušníci dobrovolnického praporu „AZOV“. Tim pro nás

sváteční den 28. září skončil a ráno jsme se vydali směrem na jihozápad k Tarnopolu.

Celý pondělní den byl ve znamení úcty u pomníků padlým svobodovcům v Černachově, Vasilkově, Bílé Cerkvi a Rudě. Oběd proběhl v soukromém muzeu Vinnice, které je zaměřeno na 2. světovou válku. Většina z nás tady poprvé ochutnala vynikající ukrajinský nápoj uzvar, který se vyrábí jako vývar z vyuzeného ovoce.

Do Tarnopolu jsme dorazili v pozdních nočních hodinách a ráno v úterý 30. září jsme se vydali na poslední část naší cesty do Užhorodu na Podkarpatské Rusi. Je zde nádherná krajina. Silnice vede kopci, posetými pastvinami, kde se pasou krávy a tyčí se panáky sena. Roztroušená zástavba a vesničky údolního typu stále připomínají naši první republiku. Čas jako by se tu zastavil. Kolektivizace proběhla spíše severněji a zde se dochovaly plůžiny s remízky, které jako by pomalovávaly okolní kopce do různých odstínů barev. Moderní zařízení, které se náhodně objevuje, jako by sem nepatřilo. Postupem jízdy se morfologie krajiny mění a silnice se zařezává do hlubokých údolí lemovaných listnatým stromo-keřovým porostem. Na dně údolí se třpytí řeka Latorica.

V Užhorodě jsme na vojenském hřbitově Šachta položili věnec padlým vojákům Branné moci republiky Československé, kteří na Podkarpatské Rusi padli v bojích s nacionalistickými Maďary a Ukrajinci. Ještě tentýž den jsme přejeli slovensko-ukrajinské hranice a zamířili do Medzilaborců a do slovenského Zborova uctít alespoň věnci památné boje České družiny na Slovensku. Tim naše cesta skončila a dalšího dne ráno jsme se vrátili do republiky.

Jaroslav Karas, foto: Ladislav Lenk

Součástí akce byly nejen pietní akty připravené slovenskými organizátory, ale i naše zastávky u hrobů padlých, popřípadě na význačných místech. Bylo potěšující, že se mezi účastníky této poutě našlo nemálo rodinných příslušníků bojovníků od Dukly, a tak se ostatní účastníci mohli dozvědět zajímavé informace nejen při samotných návštěvách zajímavých míst, ale i od nich.

S ohledem na náročný program byla celá pouť rozvržena na čtyři dny naplněných zajímavými aktivitami. Den první byl určen spíše pro vzájemné seznámení s pečlivě připraveným programem, ale i dalšími účastníky zájezdu, a rovněž i s městem Svidník, kde se konala hlavní část oslav. Den druhý byl zasvěcený hlavním oslavám.

Nejprve jsme se shromáždili na jednom ze svidnických parkovišť, odkud s námi stovky Čechů i Slováků z různých koutů obou republik odjely na první pietní akt. Bylo příjemné vidět, že se nikde tam nezapomíná, jak občas slyším. Následně jsme se přesunuli na Duklu, respektive do lokality Vyšného Komárníku, k památníku československých vojáků na Dukle. Pro někoho, kdo, jako já, viděl tento památník poprvé, je to zajímavý pocit. Vidět „naživo“ něco, co jsem znal jen z oslavné literatury. Cestou k památníku minete několik hromadných hrobů a uvědomíte se, že tam, kde jste, leží stovky mrtvých vojáků. A že se tento hromadný hrob nachází jen pár desítek metrů od hranic vlasti, kterou pomáhali osvobodovat. A že někteří z nich se do ní již živí nevrátili.

V letošním roce bylo zajímavé nejen to, že se zde připomínalo sedmdesát let od oněch bojů, ale také to, že se na památník vrátila původní

socha československého vojáka, která nahradila známější sousoší Žalujem. V následujícím pietním aktu mnoho představitelů Slovenské republiky, České republiky, Ruské federace i dalších zemí, jejichž vojáci zde bojovali za svobodu Československa, uctilo jejich památku položením věnců. Nechyběl mezi nimi ani předseda Československé obce legionářské Pavel Budinský, který se vzpomínky na tuto operaci zúčastnil spolu s válečnými veterány, z nichž mnozí zde rovněž bojovali.

Následoval pietní akt u sochy Ludvíka Svobody ve Svidníku, kde si tohoto velitele bojovníků karpatsko-dukelské operace připomněly nejen desítky oficiálních hostů, včetně dcery Zoe Klusákové, ale i široká veřejnost.

Třetí den naší cesty jsme zamířili proti proudu času, a to tedy na samý začátek karpatsko-dukelské operace, tedy do Polska. Tam jsme si při pietním aktu připomněli padlé příslušníky 2. československé paradesantní brigády, jejichž památník se nachází nedaleko někdejšího lazaretu v Nowosieličích. Posléze jsme pokračovali do obcí Pielnia a Zarszyn, kde jsou někteří z padlých parašutistů pohřbeni. I tam jsme krátkou vzpomínkou a položením věnců uctili jejich nehynoucí památku. Následoval přesun na parkoviště Muzea Przemysłu Naftowego i Gazownictwa u obce Bóbrka, kde jsme se s pietou zastavili u hrobu neznámého československého vojáka, který zde padl při ostrých střetech v prvních dnech karpatsko-dukelské operace. Nemohli

V roce 70. výročí karpatsko-dukelské operace jsme byli na Dukle

Je pochopitelné, že důležitá výročí historických událostí je třeba si připomínat. A v nejlepším případě tam, kde se odehrávaly. I proto uspořádala Československá obec legionářská další pouť, a to do míst bojů karpatsko-dukelské operace. Byla o to významnější, že se konala u příležitosti jejího 70. výročí.

jsem se nezastavit na hřbitově v Dukle. I tam se zastavila naše výprava, aby mezi mnoha hroby, kryjícím ostatky jednoho, dvou, deseti vojáků, připomněla, že nezapomínáme. A to nejen položením dalšího věnce, ale rovněž i zpěvem československé hymny.

V odpoledních hodinách jsme podruhé překročili hranici, aby se bratři a sestry zastavili u památníku generála Vedrala-Sázavského, ale hlavně na rozhledně stojící na místě bývalé pozorovatelny Ludvíka Svobody. Zde se nám dostalo fundovaného výkladu a mohli jsme si prohlédnout velkou část bojiště, a to téměř od nástupiště bojů u Krosna. Cestou zpátky jsme se ještě zastavili na počátku „Údolí smrti“, kde jsme se zastavili u památníku „Taran“ a vzpomněli na tři vojáky, kteří zde zahynuli při odminování někdejšího bojiště.

Poslední den naší návštěvy, kdy nás čekalo více jak deset hodin v autobuse, jsme ještě navštívili Liptovský Mikuláš, respektive tamní památník a vojenský hřbitov, který se rozprostírá nad tímto městem. I zde jsme položili věnec se stuhou Československé obce legionářské. Poté jsme opustili tento krásný, ale krví zalitý kraj, a vyrazili jsme na cestu Prahy.

Připravil: Filip Procházka

„Spanilé jízdy“ ČsOL za hranice naší republiky

Spanilé jízdy, to byla velká tažení husitů za hranice Českého království. Tyto výpravy spojovaly v sobě vojenský, ekonomický, politický i propagační zřetel. Nejčastějšími cíli spanilých jízd byly vedlejší země Koruny české (Morava, Slezsko, obojí Lužice), německé části Říše (Rakousy, Bavorsko, Sasko) a také Polsko, území Řádu německých rytířů a Horní Uhry. Tolik charakteristika dle Wikipedie. „Spanilými jízdami“ bychom mohli nazvat i akce Československé obce legionářské, které se uskutečnily během letoška, tedy v roce, kdy uplynulo 100 let od vypuknutí Velké války a v roce velkého startu projektu Legie 100. „Spanilé jízdy“ tentokrát vedly na Slovensko a do Rakouska.

Slovensko, Mohyla na Bradle, květen 2014

U příležitosti 95. výročí letecké havárie Milana Rastislava Štefánika a jeho úmrtí, uskutečnila se každoroční pietní akce jak v rodné obci Košariskách, tak i na Mohyle na Bradle, kde je nejvýznamnější Slovák pohřben. Spousta uniforem, spousta lidí, kteří přišli nebo přijeli u tohoto významného výročí. V letošním roce se této akci zúčastnil i odstupující prezident Slovenské republiky Ivan Gašparovič. A právě jemu byl v rámci programu představen nejen ústřední obraz nového obrazového cyklu akademického malíře Pavla Vavryse, zdůrazňující postavu Milana Rastislava Štefánika, ale také historické legionářské prapory, které jsou ve vlastnictví ČsOL.

Ty také byly poté prezentovány na slavnostním pietním aktu na Bradle před mnoha tisíci diváky. Byl to zážitek: historické prapory nesené členy

ČsOL v dobových historických uniformách čs. legií, prezident SR, velvyslanci Itálie, Francie a Ruska, za ČR druhý tajemník velvyslanectví ČR ve Slovenské republice.

O to víc byla přijata aktivní účast ČsOL na této akci. A dlouhodobá spolupráce byla oceněna významným aktem – předáním historické kopie praporu Odbočky Československé Národní rady, jejíž originál je umístěn v Muzeu Milana Rastislava Štefánika. Starostka obce Košariská tuto repliku spolu s dalšími zhotovila a předala u příležitosti 95. výročí úmrtí Štefánika zástupcům ČsOL. Součástí celé akce pak byla první z výstav obrazového cyklu akademického malíře Pavla Vavryse – „Česká paměť“.

Rakousko, KT Mauthausen, červen 2014

V červnu 2014 v rámci spolupráce ČsOL a jednotlivých škol regionu

Jihomoravského kraje se uskutečnil zájezd do KT Mauthausen. Děti ze Základní školy Lužice, děti Dětského domova Hodonín, členové Letopisecké komise Lužice a hlavně členové ČsOL jednot Valtice, Brno, Břeclav navštívili 10. 6. 2014 tento tábor.

Mauthausem byl prvním koncentračním táborem nacistického Německa mimo jeho území – na území Rakouska. Dnes je memoriálem – památkem na dobu a její oběti. Byly zde uvězněny všechny skupiny tehdejší společnosti – zloději a vrazi, asociálové, ze kterých se díky své surovosti stali většinou kápoové, političtí vězni a váleční zajatci určení k postupné likvidaci prací a hladem ve prospěch Třetí říše. V KT Mauthausenu se dolovala otrockou ruční prací žula, která směřovala na výstavbu silnic, monumentálních paláců a pomníků Třetí říše. Vyčerpávající práce, nelidské podmínky života, hlad – to vše byl promyšlený a do důsledku vypracovaný systém likvidace nepohodlných lidí z více jak 40 zemí Evropy.

KT Mauthausen byl po atentátu na Heydricha určen pro většinu transportů směřujících z Protektorátu Čechy a Morava. Několik tisíc Čechů a Slováků bylo deportováno do tohoto tábora. Mnoho tisíc se jich nevrátilo. Z těch nejznámějších např. Karel Hašler, pražský písničkář a skladatel, či Otakar Batlička, spisovatel. K největším likvidacím Čechů a Slováků patří poprava 252 příslušníků rodin a příbuzných Jana Kubiše a Josefa Valčíka, k níž došlo 23. října 1942. Jejich poprava se uskutečnila vzápětí po jejich příchodu do Mauthausenu. Jeden den přijeli, druhý den byli popraveni. Po potlačení Slovenského národního povstání sem směřovali i vlaky zajatých povstalců a vojáků a byli likvidováni. Mauthausen byl místem likvidace československých parašutistů z Velké

Británie, kteří byli zajati a zde likvidováni, jako např. Oldřich Pechal nebo Libor Zapletal. Dnes si to již dokážeme jen málo představit.

Příští rok tomu bude již 70 let od chvíle, kdy z Brna a Moravy byl vypraven poslední transport vězňů brněnské pobočky gestapa. Fronta byla 60km od Brna, bojovalo se na přístupu přes řeku Moravu. Dnes víme, že tento transport byl likvidační. Měl způsobit škody těm, kteří mohli přežít. Dne 8. 4. 1945 byl transport vypraven z brněnského nádraží, po příjezdu 9. 4. 1945 okamžitě likvidován, vězni popraveni. Dne 10. dubna byli vyřazeni z evidence vězňů KT. Válečný veterán Josef Henek, jehož příbuzní byli tímto posledním transportem odvezeni a likvidováni v KT Mauthausen, spolu s mládeží a členy ČsOL věncem a kyticí a hlavně osobní návštěvou si připomenuli tyto události.

Slovensko, Zlaté Moravce, červenec 2014

Významný úspěch zaznamenala Československá obec legionářská ve spolupráci s Metodickým pedagogickým centrem v Bratislavě. ČsOL iniciovala a spolupracovala na organizaci konference jak ke vzniku I. světové války, tak vzniku prvních československých zahraničních vojenských jednotek před 100 lety. Obě konference se uskutečnily ve Zlatých Moravcích a díky záštitě ministra školství Dušana Čaploviče byla určena především pro učitele historie a v historických prostorách jednoho z nejstarších gymnázií na území Slovenska ještě z dob tzv. Horních Uher.

Historikové Slovenské a České republiky ve svých příspěvcích poskytli množství informací jak o I. světové válce, tak o vzniku československých zahraničních vojenských jednotek. Učitelé dějepisu tak získali možnost nejen rozšířit si obecně minimální

znalosti z dob svých studií na pedagogických školách, ale získali i návody na didaktické pomůcky pro výuku našich společných dějin z dob vzniku společného státu. Velmi pozitivně byly přijaty informace o realizaci projektu Legie 100, zároveň s přáním a prosbou o podobnou realizaci právě na území Slovenské republiky.

Slovensko, Košariská, červenec 2014

Stalo se již tradicí, že zástupci ČsOL se účastní vzpomínkových akcí na Košariskách a na Bradle. Dvě místa spojená s osobností zakladatele čs. legií a samostatného státu. Narození a pohřeb. Vlastně měl štěstí na rozdíl od jiných legionářů, že mohl být pohřben nad svým rodištěm. Mnozí z těch, co bojovali na Sibiři, ve Francii, Itálii, Srbsku nebo i na Slovensku a Těšínsku, to štěstí takové neměli. Bojovali za republiku Čechů a Slováků, kterou si vysnili a za kterou byli ochotni položit svůj život. V červenci 2014 jsme si tak připomenuli 134. výročí narození Milana Rastislava Štefánika, astronoma, filozofa, cestovatele, vojáka a generála, o kterém všichni mluví,

všichni si jej vážili, ale ... o kterém se tak málo ví, a když už, tak jen to obecně.

Je povinností ČsOL šířit jméno Štefánika, jako jednoho z pilířů budování československé demokracie, československého státu. Nebylo mu dopřáno budovat to, co svými činy a kontakty vybojoval. Kdysi při jedné z cest na Slovensko jsme vyslechli názor, že uniforma československého legionáře v Itálii, to je nějaký myslivec. Tyto italské legie vznikly především zásluhou Štefánika. Její příslušníci bojovali na konci I. světové války v Dolomitech a později pomáhali uhájit státní integritu nové Československé republiky. Více jak 800 jich padlo v bojích v Itálii a především pak na Slovensku a Podkarpatské Rusi. A proto ČsOL si váží nejen zakladatelů samostatného státu, ale především těch, kteří se zbraní v ruce vybojovali tento stát pod vedením Masaryka, Štefánika a Beneše. A nebyli to žádní myslivci.

Rakousko, Vídeň, 28. říjen 2014

28. říjen 2014 – státní svátek České republiky – vznik samostatného Československa. Na konci října 1918

se rozpadá státní útvar Rakousko-Uhersko. Vznikají nové samostatné státy a význam Vídně jako hlavního města tohoto císařství upadá. Stává se součástí a hlavním městem nové Rakouské republiky. Praha hlavním městem Československé republiky a Budapešť místo Uher je hlavním městem Maďarska.

A v srdci bývalé monarchie, ve Vídni, se uskutečnila 28. října 2014 slavnostní recepcí u příležitosti vzniku Československé republiky, jejíž součástí byla také doposud největší výstava akademického malíře Pavla Vavryse – obrazový cyklus „Česká paměť“.

Obrazový cyklus „Česká paměť“ představují obrazy, které zobrazují dramatické dějinné události, které psaly historii samostatného Československého státu od jeho vzniku až po současnost.

Prezident republiky se setkal s válečnými veterány v Brně

V prostorách Univerzity obrany v Brně se 1. prosince 2014 sešli váleční veteráni 2. světové války žijící v Jihomoravském kraji, aby absolvovali krásnou neformální besedu s prezidentem republiky Milošem Zemanem.

Kapacita prostor byla sice omezená, a tím i počet veteránů, sešli se s prezidentem hlavně ti veteráni, na které se doposud více či méně zapomínalo a nebyli v minulosti až tak preferováni na veřejnosti. Šlo skutečně o ty, kteří byli ve stínu a svou odvahu a statečnost v rámci boje za národní osvobození nedávali najevo. Díky Univerzitě obrany, Krajskému vojenskému velitelství v Brně a hlavně díky projektu Péče o válečné veterány se tak s prezidentem setkali nejen místopředseda ČsOL brigádní generál Emil Boček, žijící v Brně, ale také nejstarší válečný veterán České republiky 106letý Stanislav Spáčil, 98letá nejstarší veteránka Jihomoravského kraje Luisa Matlová, za války působící v Československém červeném kříži v Londýně spolu s tehdejší manželkou prezidenta Hanou Benešovou. A také příslušníci čs. armádního sboru a účastníci bojů na Dukle, vo-lyňský Čech, podkarpatská rusinka,

běloruský partyzán, příslušníci domácího odboje, ale také ženy, z nichž jedna prošla gulagem a druhá komunistickými nápravnými zařízeními. Co

jméno, to osud, který většinou upadl do zapomnutí.

Veteráni si vyměnili nejen poznatky z péče o ně, ale jak bylo vyzdvíženo, měli možnost osobně poděkovat i hejtmanovi Jihomoravského kraje Michalovi Haškovi, který se výrazně zasazuje ve spolupráci s ČsOL právě v oblasti péče o válečné veterány, a to nejen jejich přijetím a besedou, ale především finanční pomocí Jihomoravského kraje při snižování nákladů na zabezpečení potřebných léků.

Prezidentův příslib účasti na akcích spolu s válečnými veterány a spokojenost jich samotných je dobrým počínem do další práce v rámci projektu Péče o válečné veterány v ČR a zvláště na jižní Moravě, kde jsou dosahovány jedny z nejlepších výsledků, např. právě v pomoci se zajištěním léků a jiných benefitů.

Mgr. František Trávníček,
foto: Univerzita obrany Brno

LEGIE

Branný závod pro střední školy

**CELOSTÁTNÍ
FINÁLE SOUTĚŽE**
o Pohár Náčelníka
Generálního štábu AČR
se koná v Praze
dne 16.6.2015

OBLASTNÍ KOLA
(18.5. a 19.5.2014)

Brno
ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA O KAZAN'

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA NA PIAVĚ

Olomouc
ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA U TERRONU

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
SIBÍRSKÁ ANABÁZE

Pardubice
ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA U DOŠŤALTO

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA U BACHMAČE

Praha
ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA U ARRASU

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE
BITVA U ZBOROVA

Československé legie ve Francii
Rota Nazdar

2. četa roty Nazdar.

Československé legie v Rusku
Česká družina

Slavnostní přísaha a svěcení
praporu České družiny v Kyjevě,
11. října 1914.

Návrat jedné z rot České družiny z výcviku
a praktického cvičení konaných za městem.
Říjen 1914.

Vedoucí projektu:
Ing. František Bobek
tel.: 734 315 626
bobek@csol.cz

Závodů jsou pořádány v lanových centrech, jednotlivé disciplíny jsou vybrány tak, aby byly fyzicky náročné, pro soutěžící zajímavé, bezpečné a zároveň připomínaly výcvik vojáků. Na jednotlivých závodech se podílejí kluby vojenské historie a dále příslušníci Armády ČR. Obě tyto skupiny jsou aktivně zapojeny do soutěží, (členové KVH v historických legionářských uniformách hodnotí znalosti soutěžících a příslušníci AČR prověřují jejich fyzickou zdatnost). Součástí závodů, před vlastní kvalifikací a před finále, je příprava družstev formou bodované prezentace historických témat. Z každého oblastního kola postupují do finále dvě nejlepší družstva. Soutěží se o pohár, vyrobený firmou Egermann.

Den válečných veteránů se nesl v duchu úcty a ocenění

V úterý 11. listopadu 2014 se přesně v 11 hodin se na Cestném dvoře Národního památníku v Praze na Vítkově uskutečnil slavnostní a pietní akt u příležitosti Dne válečných veteránů. Ceremoniálu se zúčastnili představitelé státu, armády i církvi, ale především řada těch, kterým tento den patřil – účastníci národního boje za osvobození, vojáci z východní i západní fronty a také veteráni novodobých konfliktů.

Během pietního aktu byly k památníku na Vítkově položeny věnce a památku válečných veteránů uctili přítomní minutou ticha. Za Československou obec legionářskou věnec položila její delegace v čele s předsedou obce Pavlem Budinským.

Poté se, tentokrát netradičně, v Slavnostní síni Národního památníku uskutečnilo slavnostní shromáždění, jehož součástí bylo udělení vyznamenání ministra obrany a povyšování jak druhoválečných, tak i novodobých veteránů.

K přítomným veteránům promluvil ministr obrany Martin Stropnický. Ve svém projevu mj. uvedl: „Od 11. listopadu roku 1918, kdy zadunělo ve francouzském Compiègne sto jedna dělostřeleckých salv na znamení příměří, uplynulo devadesát šest let. Konec první světové války byl zásadním přelomem, kterým začala nová éra nejen evropských, ale i českých dějin. Československé legie vybojovaly svobodný, demokratický stát. Jeho vojáci se později vyznamenali na frontách války s nacistem i v domácím válečném a poválečném odboji. Ani v těch nejtěžších dobách nerezignovali na obranu národní cti a státní suverenity. Byli vždy na svém místě. Vojáci republiky. Ti, kteří jsou dnes v naší armádě příkladem dokonalých vojenských profesionálů, mají ve svých

předchůdcích slavné a následování hodné vzory.

Dámy a pánové, v české historii nalezneme řadu příkladů hrdinství a zápasů o spravedlnost a čest. Minulost přináší dnešku nemalé poučení – varuje, ale také motivuje. Jsou mezi vámi účastníci národního boje za osvobození, vojáci z východní i západní fronty, zasvěcení znalci odkazu legií, zástupci různých oborů a odborností. Všichni patříte k lidem, v jejichž životě zaujímá armáda významné místo.

Jste důkazem toho, že největší bohatství České republiky skutečně nespočívá ani v přírodních zdrojích, ani v kapitálových prostředcích, ale právě v lidech. To je hodnota, kterou nelze ani opomenout, ani zpochybnit, ani zašlapat do země.

Mít schopnost reálného vidění světa, vnímat věci jaké opravdu jsou, nic si nenamlouvat a také neomlouvát, být odpovědný za svá slova i činy – to by mělo být krédo každého, kdo je jakkoliv spjat se státem a jeho armádou, ať již jako voják nebo jako občan.

Udělení resortních vyznamenání právě v Den válečných veteránů má symbolický význam. Je to ocenění vaší práce a vašich postojů, které nikdy nebyly jen pouhou rutinou a povinností, ale vždy něčím mnohem větším. Tam někde leží hranice, kde lze hovořit o mimořádném osobním nasazení. S přímým odvoláním na tuto skutečnost mám velmi milou povinnost přivítat mezi těmi, kteří dnes budou oceněni, i přátele z Rumunska, Slovenska a Ukrajiny, kteří významně přispěli k rozvoji spolupráce mezi našimi resorty obrany.

Všichni jste výjimeční lidé. Nebojíte se slov odvaha a čest. Vy dříve narození jste nositeli historické paměti. V různých dobách jste prokázali úctu

k pravdě, svobodu ducha a čistotu svědomí.

Vyznamenání, která dnes budou udělena, a povyšování, která budou vyhlášena, jsou uznáním vašeho přínosu naší armádě a státu. Republice jste dali, co bylo ve vás nejlepšího – své mládí, své myšlenky, své ideály. Mnozí z vašich vrstevníků a kamarádů obětovali i to vůbec nejvzácnější – vlastní život.

Česká republika se v preambuli své Ústavy přihlásila k dědictví Československa. Hlásí se rovněž

k odkazu všech, kteří jí v nejtěžších dobách a na všech frontách boje s útlakem a totalitou pomohli vrátit čest, svobodu a smysl vlastní existence.

V hluboké úctě se skláním před těmi, kteří vyznamenání obdrželi in memoriam a jsou tu dnes zastoupeni svými rodinnými příslušníky. Armáda České republiky si velmi váží lidí, kteří tento stát budovali; kteří s ním stáli v dobřím i zlém, kteří jej dále udržují a rozvíjejí jeho historický odkaz na základech, které mu kdysi vtiskla nadčasová idea svobody a demokracie.“

Poté novodobý válečný veterán plukovník v záloze Jindřich Sitta, v současné době první místopředseda Československé obce legionářské a iniciátor a realizátor projektu Legie 100, převzal Vyznamenání Zlaté lípy ministra obrany ČR, které mu bylo uděleno za zásluhy o ochranu lidských

práv a svobod, rozvoj základních principů demokratického a právního státu a za rozvoj obrany a bezpečnosti České republiky. Záslužným křížem ministra obrany ČR I. stupně byli mj. oceněni váleční veteráni Jaroslav Hofrichter a Václav Kuchynka, oba členové Předsednictva Republikového výboru ČsOL.

Do hodnosti plukovníka ve výslužbě byli jmenováni Pavel Skácel, novodobý válečný veterán a v současné době vedoucí projektu Péče o válečné veterány, který realizuje Československá obec legionářská, a také Karel Šerák, válečný veterán, příslušník 1. čs. tankové brigády a bojovník od Dukly. Do hodnosti kapitána ve výslužbě pak Vladimír Knob, veterán, který byl těžce zraněn na Dukle a který je dlouholetým členem ČsOL. Stejně jako Josef Kučera, který byl jmenován nadporučíkem ve výslužbě, a Marie Sýkorová, zdravotní sestra 1. čs. samostatné brigády, která byla jmenována do hodnosti poručice ve výslužbě. I ona je dlouhodobou aktivní členkou ČsOL.

„Den válečných veteránů není pouze příležitostí připomenout si hrdiny především z první světové války, ale i z druhé světové války, a také ty

dnešní. Účastní se stejně jako ti dříve bojuj za to, abychom my mohli žít v míru a bezpečí,“ řekl náčelník generálního

štábu Petr Pavel. „Musíme připomínat, že je to svátek, který se promítá i do současnosti – vždyť novodobých válečných veteránů máme přes 12 tisíc, a ti si jistě zaslouží, aby se připomínalo, co udělali.“

Předseda ČsOL Pavel Budinský připomněl, že hlavním úkolem nás všech je i v současnosti udržení míru. „Aby žádní další muži nebyli nuceni znovu zažívat to, čemu byli veteráni 1. světové války vystaveni. I dnes jsme svědky toho, že veteránů z válečných konfliktů přibývá. Věčný mír na zemi nás nepochybně dnes ani v blízké budoucnosti nečeká. Povinností veteránů, ČsOL a Sdružení válečných veteránů je apelovat na to, aby válka byla vždy až tím nejkrajnějším řešením,“ řekl ve své zdravici Pavel Budinský.

Text a foto: Ladislav Lenk

Stejnokroje československých dobrovolníků v Rusku, 1914–1917

Většina československých dobrovolníků, později označovaných jako legionáři, se vrátila v roce 1920 z Ruska do vlasti v moderních, tzv. vládovostockých stejnokrojích. Tyto stejnokroje byly vyráběny z japonského sukna přímo Japonci, ale také v režii čs. dobrovolníků. V počátku existence čs. jednotek v Rusku se však čeští dobrovolníci svými stejnokroji a výstrojí nikterak neodlišovali od vojáků ruské carské armády. Později se začaly objevovat různé formy označování národní příslušnosti, nejčastěji pomocí bíločervené stužky pod carskou kokardou.

Stejnokroje ruské armády byly zaváděny v podobě, ve kterém nastoupila ruská vojska do světové války, od počátku 20. století. Polní stejnokroje byly vyráběny v tlumeném zeleném odstínu, což ještě na počátku války nebylo zvyklostí.

Na prvním praporu československých dobrovolníků v Rusku byla vyobrazena svatováclavská koruna, ke které později přibýly zemské znaky Čech, Slovenska, Moravy a Slezska

Československá obec legionářská byla založena 22. května 1921 vojáky našich legií z Ruska, Francie a Itálie s mottem, které promlouvá i k dnešku: „Bez rozdílu politické příslušnosti dát všechny síly k upevnění státu, přispívat k vybudování armády v duchu národních a demokratických tradic, usilovat, aby boje politické a kulturní byly vedeny zbraněmi ducha, bez násilí a lži, hájit zájmy legionářů a starat se o jejich sociální problémy.“
V současnosti Československá obec legionářská sdružuje nejen účastníky boje za svobodu Československé republiky z druhé světové války a novodobé válečné veterány, ale také jejich příbuzné či pozůstalé a příznivce, kteří chtějí rozvíjet tradiční hodnoty a ideály, z nichž v roce 1918 vzešel náš svobodný a demokratický stát.

Dobrovolník České družiny 1915

V roce 1914 totiž například rakousko-uherská armáda nastupovala do pole v modrých (Hechtgrau) stejnokrojích a armáda francouzská dokonce ve stejnokrojích, které byly složeny z červených kalhot a částečně červené čepice. Ani ruské armádě se nevyhnuly úspory na materiálech, které se po několika měsících bojů stávaly nedostatkovými. Kožené sumky tak byly nahrazovány levnějšími sumkami plátěnými, látky začaly být vyráběny v nižší gramáži, vysoké boty byly nahrazovány kotníkovými. Samotnou kapitolou pak byly různé válečné úpravy stejnokrojů, kterých na dobových fotografiích můžeme vidět více než mnoho. Především se jednalo o privátní došívání kapes v horní části blůzy, která byla vzorována bez nich.

Dobrovolník České družiny, Kyjev, 1914

První dobrovolníci České družiny žili v Rusku již před válkou. Mnoho z nich pracovalo na úřednických pozicích, ve strojírenství či jako učitelé. Oproti řadovým ruským vojákům měli výhodu vyššího vzdělání a znalost jazyků, zejména němčiny. Stejnokroje českých vojáků se až na malé prvky neodlišovaly od ostatních vojáků ruské armády. Díky lepšímu finančnímu zázemí si přidělené výstrojní součástky často vylepšovali a přešivali.

Opasek (Remeň obrazca 1907)

Kožený opasek se zapínal na mosaznou přezku. Na ní byl vyražen motiv carského znaku. Vzhledem k nedostatku přezek pro pěchotu, se používaly i přezky specializovaných útvarů (dělostřelectvo), přestože s nimi neměli naši dobrovolníci nic společného. Z důvodu úspory materiálu byly přezky během prvního roku války vyráběny i ve zjednodušeném ocelovém provedení.

Detail dělostřelecké přezky, které dostaly při formování České družiny někteří její příslušníci.

Nárameník (Pogon) Českým vojákům byla přidělena malinová barva nárameníku se zlatými knoflíky. Tato kombinace v ruské armádě příslušela střeleckým jednotkám. Barevné nárameníky byly užívány pouze v počátečním období a na základě vydaného rozkazu byly nahrazeny nárameníky v barvě stejnokroje.

Čepice (Pochodnaja furažka obrazca 1907)

Na čelní straně je umístěna plechová kokarda v barvách vládnoucího rodu Romanovců. Jediným odlišujícím prvkem na čepici je bíločervená stuha připevněná na okolku. Takto upravené čepice dobrovolníci používali při formování České družiny v Kyjevě, zatímco při příchodu na frontu je odstraňovali, aby je nepřítel nemohl identifikovat jako Čechy.

Blůza (Pochodnaja rubacha obrazca 1911)

Vyrobená z vlněného sukna hráškové barvy s částečnou bavlněnou podšívku. Strihem připomínala tradiční ruský oděv. Příslušnost k jednotce je vyjádřena barvou nárameníků v kombinaci s barvou kovu knoflíků.

Kalhoty (Pochodnyje šarovary obrazca 1913)

Byly vyrobeny ze stejného materiálu jako blůza, měli volnější střih, zužující se v lýtkové části. Z rubu přední strany levé nohavice byla našitá kapsa na obvazový balíček.

Boty (Sapogi obrazca 1908)

Standardní vysoké boty pro pěchotu. Díky měkké kůži lýtkové části je bylo možné snadno složit do batohu.

Dobrovolník České družiny na přesunu, 1915

Na dlouhých pěších přesunech si vojáci České družiny nosili s sebou veškeré potřebné vybavení. V bandalíru kolem těla byl stočený těžký plášť, který sloužil jako přikrývka, ale také další součásti, nutné k postavení stanu. Náhradní prádlo, druhé boty a další potřeby byly umístěny v batohu na zádech.

Batoh (Věščevoj měšok)

Batoh vyráběný podle vzoru turkešských řadových praporů z 19. století. Jde o jednoduchý vak z lněného plátna stahovaný v horní části nosným popruhem.

Polní lopatka (Malaja lopata Linemana)

Hlavní ženíjný nástroj vojáka. Tvar lopatky Linemann patřil v evropských armádách mezi nejrozšířenější. Nosila se v koženém, později plátěném, ochranném pouzdře zavěšeném na opasku. Kromě základního určení se v případě nutnosti dala použít i jako pádná zbraň v boji muže proti muži.

Polní lahev (Fljaga)

Hliníková polní lahev s korkovým uzávěrem v soukenném ochranném obalu s popruhem a šálkem.

Chlebník (Sucharnyj naružnoj měšok)

Jednoduchá plátěná mošna nošená přes rameno. Sloužila k uložení dávky sucharů a dalšího proviantu.

Puška Mosin-Nagant (Trechlinějnaja Vintovka obrazca 1891)

Stejně jako většina armád bojujících v první světové válce používala pěchota ruské armády dlouhé opakovací pušky. Tato zbraň byla nabijena municí 7,62 x 54R, z čehož vyplývá, že ráže této zbraně byla 7,62mm. Nábojová schránka zbraně pojala pět nábojů, které v ní byly uloženy pod sebou.

Bandalír

Přes rameno je smotaný plášť šedé barvy (šněl obrazca 1911) na jehož konci je připevněn kotlík na jídlo (kotělok), tak aby byl vždy po ruce. V něm je zasunuta polovina stanové tyčky (druhou půlku nesl kamarád), dva kolíky, vše omotané provázkem potřebným ke stavbě stanu (věrovka). Stanový dílec (palatka) se většinou nosil upevněný na batohu. Vpředu je namotaná kapuce nošená přes čepici, či jako šála (bašlyk).

Kotlík vyrobený v roce 1914

Putovní výstavy projektu Legie 100 – II.

V minulém čísle jsme vám představili první část putovních výstav, které v rámci projektu Legie 100 ČsOL připravila. Nyní vám přinášíme stručný přehled dalších panelových výstav.

Výstava Československé legie ve Francii 1914–1918

Výstava československé legie ve Francii přenáší diváka na západní frontu, kde již v roce 1914 vznikla československá jednotka rota „Nazdar“. Výstava přibližuje krajanské organizace ve Francii, vznik roty „Nazdar“, zánik této jednotky v bitvě u Arrasu, působení přeživších v jednotkách Cizinecké legie, ale také vznik Československé brigády, její boje a návrat do osvobozené

vlasti. Výstava se snaží přiblížit legie ve Francii především na fotografiích, kterých je na panelech téměř čtyři sta. Samotná výstava čítá 40 panelů.

Výstava Československé legie v Itálii

Tato výstava je další z výstav, která tentokrát přenáší diváka na jižní frontu. Výstava popisuje těžké začátky čs. odboje v Itálii, život Čechů v zajateckých táborech i vznik dobrovolnických jednotek a později pluků. Téma československých legií v Itálii je prezentováno na 32 panelech především pomocí unikátních dobových fotografií, které jsou nosným prvkem celé výstavy.

Výstava Tomáš Garrigue Masaryk a armáda

Výstava Tomáš Garrigue Masaryk a armáda je zajímavým zpracováním tématu vztahu prvního československého prezidenta k armádě. Výstava popisuje nejen život TGM, ale také jeho úzké propojení s čs. legionáři a později armádou samostatného státu. Představuje jeho vize o budování armády, jejím významu pro společnost a mravní sílu národa. Výstava čítá 20 panelů a je jednou z nejoblíbenějších výstav projektu.

Obrana hranic Československa v letech 1918–1919

Po vyhlášení samostatnosti Československa 28. října 1918 musel nový stát takřka okamžitě bránit své hranice před agresí některých

sousedících států, které si jeho vznik v daných hranicích nepřály. Kromě zajištění českého pohraničí před odstěpnými tendencemi se jednalo dále o sedmidenní válku počátkem roku 1919 s polskou armádou o oblast Těšínska a zejména potom o vleklé boje války s Maďarskem, jež s menšími přestávkami probíhala v letech 1918–1919. To vše je obsaženo na 32 panelech.

Výzbroj a výstroj čs. legií

Legionářské výzbroji a výstroji je věnována stejnojmenná výstava, která na 20 panelech přibližuje uniformy dohodových armád a jejich úpravy pro odlišení legionářských jednotek. Kromě barevných rekonstrukcí legionářů, které jsou nosným prvkem výstavy, jsou zahrnuty také dobové fotografie, na kterých je možné přiblížit legionářskou specifikou. Můžete se tak těšit na rekonstrukce ruských, italských, francouzských, srbských i amerických stejnokrojů.

Připravil: -JCH-

Hovoříme s členem ČsOL, scénáristou, režisérem, filmovým producentem a majorem v záloze Václavem Marhoulem

Bratře Václave, nedávno jsem se díval na pořad Michaely Jilkové „Máte slovo“ týkajícího se možnosti znovuzavedení vojenské základní služby v Česku. Tebe to tam dost vytočilo včetně reakce na europoslance Petra Macha. Co tě k tomu vedlo?

Před pořadem mi volali z ministerstva obrany a prosili mne, abych do toho pořadu šel a podpořil pana ministra. Kdyby toho nebylo, a to podtrhuji, nikdy bych do toho pořadu nešel. Protože ho považuju za pořad, který České televizi nesluší. Je to prostě pavlačový pořad založený na emocích, kdy diskuse postrádá jakýkoli smysl a člověk tam nemůže nějak smysluplně diskutovat. Protože ve chvíli, když chce něco říct, tak mu to ta paní nedovolí.

Pokud si pamatují, smíchalo se v tom pořadu několik věcí: novela branného zákona, branná povinnost, aktivní zálohy a případ ohrožení státu dobé války...

Tady je problém, že každý tento problém je samostatný a každý v dané chvíli potřebuje samostatné řešení. To je případ pana Macha. Já jsem se pak náhodou dozvěděl, že ta mladá dáma v publiku, která mne stále napadala a která zde byla za veřejnost, je manželkou europoslance Petra Macha. Pak mi bylo naprosto jasné, jak se karty budou hrát. Oni to pletli pátý přes devátý a nebyli schopni ta témata rozlišovat. To mne popudilo. Protože tam přemýšleli jako kdysi dávno a vůbec nepochopili, že ty naše dnešní hranice státu a jeho bezpečnosti jsou úplně někde jinde. Proto jsem panu Machovi říkal, že nechápu, že když sám píše o globalizaci, proč není schopen přemýšlet politicky v rámci našich demokratických hodnot.

Podílel ses na přípravě Bílé knihy resortu obrany, konkrétně na kapitole o aktivních zálohách. Můžeš mi říci, co bys považoval z hlediska novelizace branného zákona za nejdůležitější?

Nechci mluvit o platových třídách vojáků z povolání nebo o příspěvcích na bydlení. To není moje parketa. Ale pokud jde o aktivní zálohy, tak se tam podařila jedna zásadní věc. Kdysi, někdy před jedenácti lety, se aktivní zálohy začaly koncipovat. Ale pak se to nějak zadrhlo. Aktivní zálohy tady přeci nejsou od toho, aby se lidi scházeli v uniformách, ale proto, že armáda je potřebuje. Měly by být součástí

bojových útvarů. A právě o tom se mluví v novém branném zákoně – měly by se stát integrální součástí armády. Mělo by to fungovat tak, jak jsme si povídali o našem bratrovi Milanu Mojžíšovi, který velí tankové rotě v Přáslavicích a cvičí s útvarem. To znamená, že jeho záložní rota je schopna nasaditelnosti. Zatímco ty pěší roty, všechny čest, jsou úplně, ale úplně mimo hrnce...

Poček, ty jsi přece aktivní zálohy zakládal...

Ano. My jsme byli čtyři. Generál Jirka Šedivý, Franta Koch, Jirka Kunc a moje maličkost. Otcové zakladatelé.

Ale ta původní koncepce byla dát aktivní zálohy k útvarům...

Ano. Ale generál Šedivý musel po skončení svého funkčního období opustit generální štáb. Místo něj přišel generál Štefka a on ty zálohy pojal z úplně jiného úhlu. A tím vznikly pěší krajské roty. Já vím, že si tím nezískám moc přátel, protože už mi kdosi vytkl, že jejich příslušníky urážím. To určitě nechci, ale já stále myslím na potřeby armády. Ta má početní podstav a nyní aktivní zálohy konečně nabyly na důležitosti, protože se pochopilo, že doplňování útvarů jimi má hlavu a patu.

V té zmíněné diskusi v televizi byla řeč i o tom, že by mohly jít aktivní zálohy i do zahraničních misí. To v tom zákoně je...

Je to tam, a je to správně. Je to o tom, že nikdo určitě nebude chtít po členech krajských pěších rot, aby šli do zahraničních misí. Oni ani nemůžou. V budoucnu by to teoreticky někdo chtít mohl, ale stoprocentně se to prakticky nikdy nestane. To nasazení do zahraničních misí by se týkalo právě a jenom výhradně bojovníků, myslím

jako bojových útvarů. A zase ne úplně všech, protože je to docela dost těžká záležitost.

Teď budu osobní. Ty jsi stále u aktivních záloh 601. skupiny speciálních sil a teoreticky bys tak mohl jít sloužit i do zahraniční mise?

No, to bych mohl, ano.

Cítíš se na to připravený?

Hele, já jsem už docela staršího ročníku, ale zatím to dávám.

Já vím, že s kamarády z aktivní zálohy chodíš běhat a cvičit.

To je specifická záležitost, nechci o tom podrobně mluvit.

Tak mi ještě prozrad', proč jsi stále u aktivních záloh.

Nevím, co o tom říkají jiní. Ale podle mne je to jakási láska k armádě, ke zbraním či technice. Netrpím ani jedním, ani druhým ani třetím. Armádu nemiluju, já ji mám prostě v úctě. Jako člověk, který je jaksi uvnitř té armády, tak vidím, jaké má problémy. S armádou je to jako se ženskou – někdy ji milujete, jindy ji nesnášíte. Ale v úctě ji mám vždycky.

Vraťme se k původní otázce: Proč jsi jako major v záloze u aktivních záloh?

Většina lidí se domnívá, že ten důvod je triviální, ale já to cítím úplně jinak – jako člověk, který se dlouhodobě zajímá o historii a moderní dějiny našeho státu a je schopen si nacházet rovnítka mezi první republikou, legiemi a zahraničním a domácím odbojem za 2. světové války. Já to cítím tak, že konečně naše demokratická armáda navázala na to vše, co jsem vyjmenoval. A protože se cítím být člověkem, který zde žije, tak se cítím být povinován demonstrovat svoji vůli tuto republiku bránit. A není to o to, že bych si chtěl vystřelit z pušky...

Pojďme dál, proslavil ses jako scénárista a režisér filmu Tobruk. Co tě k tomu vedlo a proč toto téma?

Mnoho lidí se domnívá, že jsem Tobruk natočil, abych připomenul 11. prapor východní, ale není to pravda. Abych byl upřímný, takhle filmař nepřemýšlí. Já nejsem dokumentarista. Takhle to nebylo, i když druhosledově to tu úlohu plní. Mě nejvíc zaujal příběh toho člověka, je to film o vztazích, psychologický, ne akční. Tou inspirací byla strašně slavná kniha Rudý odznak odvahy od spisovatele Stephena

nebudu točit filmy o občanské válce ve Spojených státech, takže logicky ta úvaha byla taková, že pokud to chci natočit, tak to musí být ne americký, ale český voják. A pokud český voják, tak buď v první nebo ve druhé světové válce. První světová válka není, řekněme, moje parketa, takže druhá světová válka. A pokud druhá světová válka, tak východ nebo západ. A protože o východu bylo natočeno mnoho filmů, ať už dobrých nebo špatných, tak západ. A tam jsem měl na výběr Čs. obrněnou brigádu v Anglii anebo 11. prapor východní v Tobruku. A protože ten byl úplně vymazaný ze všech knížek dějepisu, když jsem film začal připravovat a říkal, že Čechoslováci kdysi bojovali v poušti, tak devět z deseti lidí na mě koukalo, že jsem se úplně zbláznil. Když jsem jel na Slovensko shánět peníze, tak tam mají na ministerstvu obrany něco podobného jako u nás. Jsou tam schránky a tam je prst ze všech bojišť, kde Slováci bojovali. A Tobruk tam vůbec nebyl. A dodneška tam asi není. Když jsem tenkrát řekl někomu na Slovensku, že slovenští vojáci bojovali u Tobruku, tak to už byla stoprocentní neznalost. V Praze byla aspoň devadesátiprocentní, tam stoprocentní.

Znám několik válečných veteránů, kteří bojovali u Tobruku. Pak se od nich objevily kritiky, že to bylo natočeno špatně a že to nedovídá historické pravdě.

Já jsem se s tím sám setkal, protože když jsem to začal dělat, tak jsem se tenkrát sešel se všemi, bylo jich tehdy pětáct. Většina bohužel již

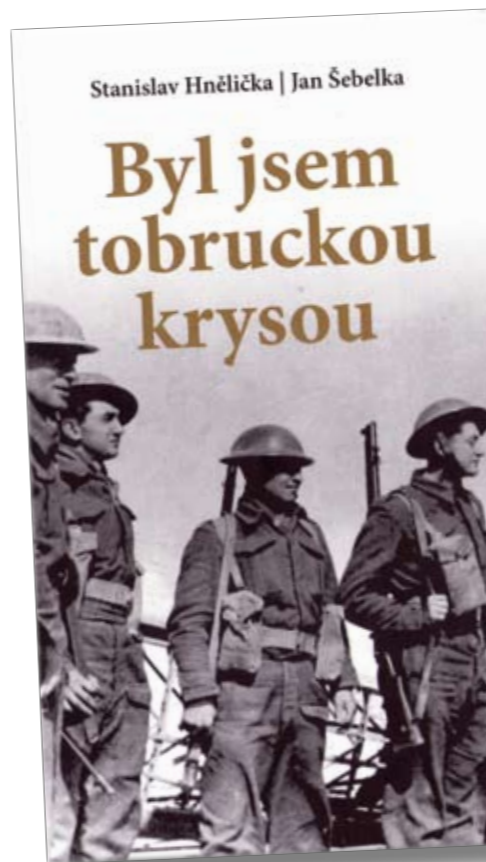

Cranea z konce 19. století. Popisuje příběh mladého dobrovolníka, který jde do války Severu proti Jihu. A ta kniha je tak naprosto úžasná, tak výborně popisuje toho mladého člověka, který si o sobě myslí, že je nesmrtelný, neprůstřelný, a nakonec ta válka ho úplně zdeformuje a zlomí přes koleno. Ten příběh mě zaujal. Proto jsem natočil Tobruk. A protože nejsem Američan,

zemřela za těch minulých sedm let. Setkali jsme se v hotelu Legie a já jim říkám: Podívejte se, pánové, já jako režisér mám dvě možnosti. Buď vám postavím pomník a dám vás všechny na piedestal a bude to pomník jako hrom. Ale nebude to pravda. Nebo natočím pravdu, která prostě bude hodně bolet. Faktem zůstává, že jsem točil na základě rozhovorů s těmi veterány

Byl jsem tobruckou krysou

V říjnu tohoto roku vydal Klub vojenské historie Tobruk-Dunkerque druhé rozšířené vydání úspěšné knihy „Byl jsem tobruckou krysou“, která formou neformálního rozhovoru mezi novinářem Janem Šebelkou a brigádním generálem Stanislavem Hněličkou zprostředkovává celoživotní prožitky válečného hrdiny od Tobruku a Dunkerque. Kniha je nově rozšířena o fotografický materiál i o materiál textový, který zaznamenává, jak nové události od prvního vydání v roce 2008, tak i další vzpomínky z let válečných.

Vzácný snímek ze Západní pouště. Zleva Hnělička, Filip, Zajíček, Ivánek, Štětka, Hanka (1941)

Autoři začínají popisem a vyprávěním o předválečném Liberci, ve kterém se dvaadvadesátiletý Stanislav Hnělička narodil a prožil zde své mládí až do roku 1938, kdy za pohnutých událostí byl nucen se vystěhovat s celou svou rodinou do Mladé Boleslavi. Rozhodnutí opustit vlast a odejít do neznáma s cílem dostat se do zahraniční armády zrálo delší dobu a mělo hned několik příčin, které generál Hnělička dále rozvádí. Síla tohoto rozhodnutí je patrná na dalším vyprávění o samotné cestě do exilu, kdy po dvou nezdařených pokusech byla konečně úspěšná až cesta přes Južské Alpy v prosinci roku 1940, pokračující přes Balkán na Střední východ.

Právě zde se v březnu 1941 stal Hnělička jedním z nejmladších příslušníků později proslaveného 11. čs. pěšího praporu – Východního, kterému velel slavný plukovník Karel Klapálek. Veškeré válečné anabáze na Středním východě i v Africe jsou pochopitelně v Hněličkově vyprávění zaznamenány, avšak zároveň byl v knize dán velký prostor pro proniknutí do duše mladého vojáka, kdy se čtenář dočte o svěrázném životě v týlu či naopak těžkostech v obleženém přístavu Tobruk. Zaznamenány jsou tak mnohé humorně příběhy i takové, které by raději Čechoslováci nezažili.

Po stěžejní části knihy „Byl jsem tobruckou krysou“ se čtenář ocitne

za války, tak to není válečný film. On se jenom odehrává za války. Hlavním hrdinou je malý chlapec, který se někde na západní Ukrajině nebo ve východním Polsku nějakým způsobem snaží přežít, a není to o válce. A i když je Žid, tak to není ani o holocaustu. Je to podle slavného bestselleru Jerzyho Kosinskiho – jde o klasickou adaptaci jeho díla ... A já jsem první na světě, komu se podařila ta práva na filmování koupit. Bude stát dvakrát víc než Tobruk.

Sto šedesát milionů?

Ano. Dělam na tom šest let a ještě čtyři roky budu. Ale to není český film, to nemá s českým filmem nic společného, je to velká mezinárodní koprodukcce mezi Českem, Francií, Německem, Polskem a Izraelem. Mezinárodní herecké obsazení. Je to strašně, strašně silný příběh, ale také neuvěřitelně krutý. Mnoho lidí tu knížku vůbec nedočte.

a s mnoha pozůstalými, kteří mi dali vůbec ten nejcennější materiál, co se mi dostal do ruky, osobní deníky těch vojáků...

Třeba generála Hněličky...

Nešlo jenom o pana generála Hněličku, s tím jsem byl v kontaktu velmi poctivě. Teď mu vyšla knížka, ale to není o tom. Tobruk je o tom, o čem se nepíše. Mluvim o tom, co se psalo do těch deníků, co se nikdo nikde nedoče. Mluvim o všech těch selháních, která jsou lidská, o antisemitismu, který jako by nějakým způsobem v tom prostě fungoval, ale nejenom tam, a to jsem byl ještě docela mírný. Po pravdě řečeno, kdybych natočil všechno, co bylo v těch denících, tak by mi to nikdo už vůbec nevěřil. To, že se to některým z nich nelíbí, chápu.

Proč myslíš, že to tak je?

Je to psychologická záležitost. Když člověk prožije za bolševika čtyřicet let zapomnění a ten bolševik strčil ještě řadu z nich do vězení a stačil je zlikvidovat. Člověk se nedočkal toho veřejného uznání a potom konečně přijde jakoby ta rehabilitace, tak si tu rehabilitaci nechcete nechat ničím pokazit. Ničím. A všechno to ošklivé by se mělo zamřít a nemělo by se o tom mluvit. Podle mě to je špatná strategie. Ze dvou důvodů. První je, že potom z těch lidí děláme blanické rytíře, to znamená lidi bez bázně a hany, kteří v životě neměli strach, nikdy se o sebe v zákopec nebáli, nikdy nepodléhali panice a tak dále. Druhý problém je v tom, že potom jsou jako pohádkové postavy pro mnoho lidí nadpřirozenými bytostmi, které prostě neexistují, a to je taky špatné.

Máš vysvětlení?

Moje osobní zkušenost je ta, že jsem film Tobruk promítal stovkám, dokonce tisícům mladých lidí. Jezdil jsem s ním po republice a na gymnáziích v asi šedesáti městech jsem udělal

promítání s diskusí. Ta reakce lidí okolo těch sedmnácti nebo osmnácti let byla: „Podívej, vždyť oni byli stejný jako my“. Přestali pro ně být těmi pohádkovými bytostmi. A tak, místo aby ten film rozevíral ty nůžky mezi přítomností a minulostí, tak je svírá. Že ti kluci v Tobruku mluvili sprostě, že chodili do bordele, to je pravda. To, že se v těch zákopec báli, je taky pravda. Že někdo dezertoval, je pravda. To, že někdo kradl, je také pravda. Ale ten Tobruk není jen o tom, že tam je nositel těch nectností jenom pár lidí. A je to vyvážené v tom, že mnozí z nich jsou vojáci oddaní tomu masarykovskému ideálu. Pokud si v tom někdo chce najít jen to špatné, tak je to v tom případě jeho problém.

Chystáš i do budoucna něco v tomto duchu?

Chystám film, který se jmenuje „Nabarvené ptáče“. I když se odehrává

Proč tě láká točit kruté filmy?

Ale tak to není, to není jen o krutosti, to je o mnoha věcech. Kdo chce, ten si v tom to ostatní najde.

Václave, my teď naplno spouštíme projekt Legie 100. Ten určitě znáš. Budeš ho nějak podporovat?

Jasně, znám ten projekt, byli jsme se dětmi podívat na legiovník na Žižkově. Skvělý zážitek. Ale jsem hrozně vyčerpán, takže teď bych ti něco raději nesliboval.

Kolik máš dětí?

Čtyři, nejmladšímu je sedm let. Jak říká jeden můj kamarád, jsou to moje čtyři důchodové pilíře.

Ptali se: Ladislav Lenk a Jitka Lenková, foto: osobní archiv Václava Marhoula

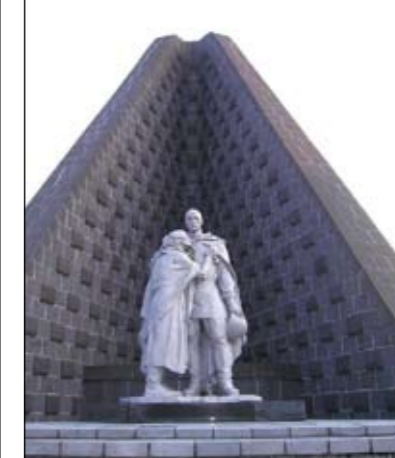
Odhalená kopie původní sochy
J. A. Vítka v říjnu 2014

Původní socha čs. vojáka z roku 1949 – ak. sochař
Jan Adolf Vítek

Druhá socha ak. sochaře Josefa Malejovského
z roku 1951

Sousoší Jána Kulicha z roku 1964

V pořadí již čtvrtá...

U příležitosti 70. výročí karpatsko-dukelské operace a v Den obětí Dukly byl 6. října 2014 odhalen na Dukle jeden z původních symbolů – věrná kopie sochy československého vojáka stojícího v pozoru, který vzdává čest padlým spolubojovníkům. Jejím autorem je sochař Peter Mészáros a je zhotovena ze sádry, zpevněna je epoxidovou vrstvou a barevně upravena. S usazením originálu bronzového odlitku se počítá v roce 2015.

Vznik dukelského památníku je datován na 6. října 1947, kdy byl na místě bojů u původního hřbitova za účasti nejvyšších představitelů tehdejšího státu položen základní kámen. Po dvou letech byl památník a hřbitov, včetně sochy čs. vojáka, odhalen 2. října 1949. Autorem památníku, postaveného několik desítek metrů vpravo od hlavní silnice, je Ing. arch. Josef Grus. Na stavbu památníku vysokého 28 metrů byla autorem symbolicky použita světlá česká žula a slovenský čedič. Základnu památníku tvoří trojúhelník. Na vrcholu předního zaobleného úhlu je umístěn čs. státní znak. V zadní části přiléhající ke hřbitovu, mezi šikmou k zemi spadajícími stěnami, stála socha vojáka vzdávajícího s puškou „K počtě zbraň“ uloženým ostatkům padlých.

Slavnostního odhalení se zúčastnili tehdejší náměstek předsedy vlády Viliam Široký, zastupujícího prezidenta republiky. Po přijetí hlášení velitele 4. vojenské oblasti, sborového generála Michala Širicy v doprovodu ministra národní obrany armádního generála Ludvíka Svobody, přehlédl cestnou rotu 20. pěšího pluku „Dukelského“ a pozdravil jeho zástavu. Slavnost zahájil tehdejší předseda SNR Karol Šmidke. Po něm promluvil ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda. Ten také odhalil nově upravený hřbitov a dukelský památník. Ve svém projevu připomněl události, které předcházelely Slovenskému národnímu povstání a dukelským bojům. Vzdal hold 80 tisícům sovětských vojáků a 6500 vojákům 1. čs. armádního sboru v SSSR,

Ministr národní obrany gen. Ludvík Svoboda
při prohlídce modelu památníku 6. 10. 1947

kteří v těchto místech padli, byli zranění nebo se stali nezvěstnými. Po projevech zazněly hymny československá, sovětská a polská. Během nich zahrměly rány z děl. Zároveň se dal do pohybu i vůz a doprovod s ostatky neznámého vojáka směrem do Prešova, aby jeho cesta pokračovala do Prahy. Po skončení slavnostního odhalení, předal ministr národní obrany generál Ludvík Svoboda několika desítkám bývalých příslušníků 1. čs. armádního sboru v SSSR Čs. vojenské řady Bílého lva „Za vítězství“ a Čs. vojenské řady „Za svobodu“.

Socha čs. vojáka však vydržela na svém místě pouze dva roky. V roce 1951 byla na příkaz komunistického režimu odstraněna jako ideologicky nevhodná. Dle pamětníků, byla po odstranění z památníku na Dukle socha převezena do kasáren v Prešově, kde byla později zničena. Do dnešních dnů se nezachovalo ani její torzo. Odstranění sochy z památníku se již její autor, sám přímý účastník bojů na barikádách v Praze v květnu 1945, akademický sochař Jan Adolf Vítek nedožil – zemřel v 51 letech na srdeční selhání v Praze.

Původní hřbitov a dnešní podoba hrobu generála Jaroslava Vedrala – Sázkavského

Sochu však nikdy neopomněl při svém výkladu připomenout a informovat návštěvníky po více jak třicet let, kdy pracoval jako správce hřbitova a později i průvodce major Peter Mikitka (1919–1998) z nedaleké Ladomírové, který zde pracoval od roku 1949. Sám jako bývalý příslušník Slovenské armády přešel na stranu Rudé armády a v roce 1943 vstoupil do řad čs. vojenské jednotky v SSSR s kterou se zúčastnil všech bojů od Kyjeva. V místě, kde později pracoval, se na podzim roku 1944 osobně zúčastnil těžkých bojů ve funkci velitele čety 2. polního praporu 1. čs. samostatné brigády v SSSR. Za své hrdinství byl v bojích o legendární kótu 534 vyznamenán Čs. medailí Za chrabrost před nepřítelem. Po těžkém zranění byl více jak dva měsíce léčen ve Lvově a znovu se zapojil do dalších bojů při osvobozování Slovenska. Po osvobození zůstal v armádě a zapojil se do budování vojny zničeného poddukelského kraje. Byl také jedním z mála pracovníků památníku, který svědomitě, bez ohledu na politickou situaci pravdivě informoval návštěvníky o bojích v karpatských horách. A byl to právě on, kdo velmi nerad hovořil o svých bojových zásluhách, ale na druhé straně velmi podrobně hovořil o hrdinství zde pochovaných spolubojovníků.

1. čs. armádního sboru, kteří jsou zde pochováni. V roce 1959 zde vzniklo vojenské přírodní muzeum. V roce 1967 pak byla odhalena plastika – symbol ženijního vojska na Dukle. Toto dílo znázorňuje ruce ženisty, jak zneškodňuje talířovou protitankovou německou minu. Byl vybudován i symbolický památník tragické smrti brigádního generála Jaroslava Vedrala – Sázkavského, který jako jediný čs. generál za druhé světové války položil svůj život v boji za osvobození republiky.

Na kolonádě vedoucí k památníku jsou umístěny bronzové tabule, na kterých je 1265 jmen padlých příslušníků 1. čs. armádního sboru v SSSR. Autory tohoto díla jsou akademický sochař František Patočka a Ing. architekt František Jesenko. V kolumbáriu jsou vyryta nejznámější místa bojů čs. vojenských jednotek v SSSR od Buzuluku po Prahu. Je to práce akademického sochaře Jána Kulicha.

Dnes je na dukelském hřbitově pochováno v 48 hrobech celkem 563 příslušníků 1. čs. armádního sboru, včetně příslušníků sovětské armády a partyzánů. Hrob číslo 35 je věnován vojínu Ladislavu Kluzákovi, který zahynul při autonehodě 29. 9. 1948 při stavbě památníku.

Původně však bylo při odhalení hřbitova uváděno na jednom z hrobů i jméno podporučíka Petra Rožkanina (1919–1998). Tento příslušník 1. čs. armádního sboru v SSSR uprchl v srpnu 1940 na území tehdejšího SSSR, kde pracoval nejprve jako dělník v džambulském cukrovaru, později na různých místech SSSR. Dne 12. dubna 1944 byl prezentován do čs. vojenské jednotky v SSSR a odeslán do sovětského vojenského učiliště v Rjazani. Po jeho absolfování byl zařazen v hodnosti podporučíka jako velitel čety u 3. čs. samostatné brigády 1. čs. armádního sboru. V bojích o Dukelský průsmyk v prostoru obce Vyšná Pisaná byl 11. října 1944 těžce raněn dělostřeleckým granátem. Jedna ze střepin mu utrhla levou ruku a druhá zasáhla jeho pravou nohu. Zdravotníci při prohlídce jeho těla zjistili, že nejví známky života, a tak nahlásili veliteli dělostřelecké jednotky, že podporučík Petr Rožkanin padl smrti chrabrých. Státní pisár jej tak zapsal do knihy mrtvých. Bezzvládné tělo Rožkanina však našel vojín Turík,

kteří ale zjistil, že žije. Zastavil mu krváčnici a dopravil jej na polní obvazště. Ještě téhož dne příslušníci pohřební čety našli jeho utrhnutou ruku, zakrácenou uniformu a v kapse jeho osobní průkaz. Bylo proto rozhodnuto, že jej dělostřelecký granát roztrhal na kusy, a tak ho pochovali. Tím se později na dukelském hřbitově objevilo i jméno podporučíka Petra Rožkanina. Zpráva o jeho úmrtí, byla podána i jeho rodičům do Ladomírova při Snině.

Podporučík Rožkanin byl ale po ošetření přesunut do vojenské nemocnice ve Lvově a později převezten do Tbilisi v Gruzii. Protože se ale bál napsat domů, že nemá ruku, tak o sobě nedal nic vědět. Domů se rozhodl zajet po částečném vyléčení až v dubnu roku 1945. Po skončení války byl léčen až do prosince 1946 ve vojenské invalidovně v Poděbradech. Byl přijat jako důstojník z povolání a od 1. ledna 1947 byl zařazen jako správce budov na velitelství oblasti v Bratislavě. Později působil v různých funkcích v Prešově a Košicích. Při jedné z mnoha prohlídek dukelského hřbitova a návštěvě svého přítele Petra Mikitky objevil na jednom z hrobů i své jméno. Obrátil se proto na Vojenský historický ústav v Praze, kde vysvětlil, jak došlo k jeho zranění a požádal o vymazání svého jména z náhrobku. Na základě těchto údajů bylo jeho jméno v roce 1965 skutečně vymazáno.

Až do svého odchodu na zasloužilý odpočinek 1. ledna 1975 zastával v hodnosti podplukovníka funkci zástupce náčelníka v Automobilovém a opravárenském závodě v Prešově. Za svou bojovou činnost na frontě byl vyznamenán řádem Rudé zástavy, řádem Rudé hvězdy, Čs. válečným křížem 1939, medailí Čs. vojenského velitelského řádu Jana Žižky z Trocnova, Čs. medailí Za chrabrost před nepřítelem, Čs. vojenskou medailí Za zásluhy I. stupně, Dukelskou pamětní medailí a řadou dalších čs. a sovětských medailí.

Na Dukle stáli od roku 1949 do dnešního dne tři sochy, a tak věřím, že prozatím kopie té první, která se vrátila na své původní místo je již skutečně poslední ...

Miroslav Brož, foto: osobní archiv autora a VÚA Praha

Výročí 1. světové války v českých muzeích

Letošní 100. výročí vypuknutí 1. světové války si česká muzea připomněla mnoha akcemi a projekty různého charakteru a rozsahu, z nichž většina byla v rámci projektu Muzea a 20. století přihlášena do mediální kampaně „Muzea a Velká válka aneb 100 let od vypuknutí I. světové války“ vyhlášené Asociací muzeí a galerií ČR.

V souhrnu zahrnuje letošní kampaň přes 170 projektů ve více než 110 institucích. Jedná především o výstavy a přednášky, ale také konference či semináře, komponované pořady, publikace a internetové prezentace.

Kromě prezentace vzniku a průběhu válečného konfliktu a jeho důsledků v zázemí je přitom kladen důraz zejména na vznik a úlohu československých legií, nejen v bojích na straně Trojdhody, ale také při dlouhém a obtížném procesu vzniku samostatného Československa. Právě existence legionářských oddílů, především v Rusku a ve Francii, téměř od počátku významně podpořila snahy T. G. Masaryka a dalších představitelů zahraničního odboje v tomto směru.

V tomto ohledu považují za nutné zmínit se alespoň o několika zajímavých konkrétních aktivitách. Celostátní projekt „Velká válka 1914–1918“, koordinovaný Technickým muzeem v Brně, byl zahájen 28. června 2014 v Brně. Slavnostní událost v duchu „living history“ (včetně příjezdu arcivévodky Ferdinanda a arcivévodkyně Žofie) odstartovala první rozsáhlou výstavu „Velká válka aneb začalo to v Sarajevu“ v Muzeu města Brna na Špilberku. Do projektu se zapojil i Vojenský historický ústav Praha, zejména rozsáhlou dlouhodobou výstavou „V zákopech 1. světové války“, připravenou v hlavní budově VHÚ na Vitkově. Další muzea s celostátní působností se soustředila na vlastní projekty: Národní technické muzeum instalovalo rozsáhlou výstavu „Naše moře – rakousko-uherské válečné námořnictvo“, jejíž doprovodný

program tvořil mj. workshop Postavte si svoji loď. Národní muzeum se prezentovalo ve své nové budově výstavou „1. světová válka – prolog 20. století“ a na svých webových stránkách digitalizovanými dokumenty z daného období.

Zajímavé a podnětné akce však realizují i menší muzea v jednotlivých regionech a obcích. Tradičně aktivní a vynalézaví jsou pracovníci Muzea města Ústí nad Labem, kteří v červnu zorganizovali kolokvium Čeští Němci za 1. světové války a následně vydali obsáhlou publikaci Ústečané ve Velké válce, tvořící vlastně katalog ke stejnojmenné výstavě. Také v Muzeu T. G. Masaryka v Rakovníku dokázali připravit komponovaný program Velká válka aneb 100 let od vypuknutí 1. světové války, na který navázala výstava o působení Červeného kříže ve válečných letech. Západočeské muzeum v Plzni realizovalo k výročí řadu příťažlivých akcí, včetně mezinárodní konference, výstavy a literárního večera. Muzeum východních Čech v Hradci Králové připravilo rozsáhlou výstavu nazvanou „Mým národům! První světová válka na frontách i v zázemí“, jejíž jeden oddíl byl věnován historii čs. legií a jejich podílu na vzniku republiky. Řada exponátů byla získána díky sběrové akci, jak uvádí kurátorka výstavy PhDr. Jaroslava Pospíšilová: „Ohlas na výzvu byl značný a muzeum získalo množství zajímavého materiálu, ať už obrazového nebo písemného – skupinové i portrétní fotografie vojáků, vzácné snímky z míst bojů, lístky poštovní korespondence ze zajetí. Mnoho cenných informací nám přinesly také

zápisníky a deníky, v nichž jejich autoři zachytili své válečné zážitky.

Také Museum Fotoatelier Seidel v Českém Krumlově využil této příležitosti ke sběru materiálu – fotografií k dokumentaci období 1. světové války. V Podbrdském muzeu v Rožmitále pod Třemšínem se návštěvníci mohli seznámit s tím, jak byli za 1. světové války využiti, či spíše zneužiti místní cvočkaři – výrobci cvočků a dalších drobných kovových předmětů. Zajímavě k tématu přistoupilo pražské Muzeum gastronomie, jehož pracovníci instalovali výstavy „Potravinové náhražky“ a „Úspěšné kuchařky“, přibližující jeden z významných jevů válečného života v zázemí.

Zajímavou výstavu s názvem „Velká válka pohledem studenta Rudolfa Svačiny a legionáře Martina Ekšteina“ připravilo Muzeum Chodska v Domažlicích. Přibližuje léta 1914–1918 a život legionářů na Sibiři do roku 1920. „Tímto obdobím návštěvníci provedou vzpomínky dvou pamětníků. První z nich, Martin Ekštejn z Praproštic, prožil válku jako voják 35. pěšího pluku a poté jako ruský legionář. Jeho pohled je zachycen prostřednictvím četných dopisů, které v průběhu celé války zasilal domů. Druhý, Rudolf Svačina z Kanic, prožil válku coby student. S odstupem času napsal „Kroniku mého života“, kde vzpomíná i na útrapy z období Velké války“, přibližuje koncepci výstavy Kristýna Pinkrová.

Celostátní kampaň Muzea a 20. století se zaměřením na Velkou válku bude pokračovat až do roku 1918, a stejně tak se dané téma bude linout jako červená nit aktivitami jednotlivých muzeí. Informace o nich bude i nadále možno získat ze stránek kampaně na webových stránkách Asociace muzeí a galerií ČR (<http://www.muzea20století.cz>).

PhDr. Luděk Beneš, předseda Asociace muzeí a galerií ČR

Pozvánky na akce

- Setkání vedoucích představitelů MO a GŠ AČR s přímými účastníky bojů a vojenskou veřejností při příležitosti 70. výročí bojů u Jasla a 72. výročí bojů u Sokolova, Hlavní sál Ministerstva obrany ČR, Praha, Na Valech, 20. 2. 2015, 10.00 hod. (tajemnik@csol.cz)
- Vzpomínka na okupaci ČSR v roce 1939, Hradčanské náměstí, u sochy TGM, Praha, 13. 3. 2015, v 10 hod. (tajemnik@csol.cz)
- Vzpomínka na umučené důstojníky odbojové organizace Obrana Národa, Před budovou bývalých kasáren T. G. M., ulice 9. května, Mladá Boleslav, 13. 3. 2015, v 17 hod. (info@csol-mb.net)
- Setkání veteránů u příležitosti 70. výročí bojů ostravské operace v Ostravě, Ostrava, 28. – 30. 3. (tajemnik@csol.cz)
- Pouť do Tarnowa, Gorlice a Karpat u příležitosti 100. výročí bojů našich legionářů, Karpaty, Tarnow, duben 2015 (legie100@csol.cz)
- Slavnostní koncert k 70. výročí vítězství v 2. sv. válce, Ostrava, duben 2015 (paska@email.cz)
- Setkání příslušníků ČsOL moravských krajů, Střední škola hotelová a služeb Pavlákova, Na Lindovce, Kroměříž, 20. 2. 2015, od 20 hod. (ladislav_palecek@email.cz)
- Vojensko-historická prezentace k připomenutí výsadku Out Distance, Ořechov, duben 2015 (Jarolim.j@seznam.cz)
- Silový víceboj jednotlivců a družstev, místo bude upřesněno, 18. 4. 2015 (kar.cernoch@gmail.com)

Exkurze do Hrabyně a Darkoviček

V pondělí 6. října 2014 se 30 studentů dějepisných seminářů maturitních ročníků Všeobecného a sportovního gymnázia v Bruntále vydalo na dějepisnou exkurzi. První zastávkou se stal Národní památník 2. světové války v Hrabyni. Zde žáci za výkladu průvodce zhlédli stálou expozici věnovanou válce, ostravsko-opavské operaci a výstavu o generálu Heliodoru Pikovi. Ve správní budově památníku navštívili i výstavu „Češi ve Velké válce“, která přibližuje osudy našich vojáků v rakousko-uherské armádě a v čs. legiích za 1. světové války. Další cesta vedla do areálu československého opevnění v Hlučině - Darkovičkách, kde se studenti seznámili se se systémem prvorepublikového opevnění, prohlédli si pěchotní srub a dobovou vojenskou techniku. Studenty na exkurzi doprovázeli zástupci Jednoty ČsOL Bruntál.

Připravil: Mgr. Antonín Zgažar, předseda Jednoty ČsOL Bruntál

Zvýhodněná doprava pro držitele průkazů ZTP a ZTPP

Doprava k lékaři anebo kamkoliv jinam pro osoby se sníženou pohyblivostí vč. osob upoutaných na invalidní vozík zajišťuje pro osoby s trvalým bydlištěm v Praze a ve Středočeském kraji obecně prospěšná společnost Societa (www.societa.cz). Zvláště výhodné jsou její služby pro držitele průkazů ZTP a ZTPP, kterým je účtována pouze nástupní taxa 10 Kč a jízdné za jednu jízdu (bez ohledu na počet ujetých kilometrů) po Praze nebo po Středočeském kraji ve výši 32 Kč a pro jednu jízdu po obou těchto územích 40 Kč. Doprovod takové osoby platí stejně jízdné jako dopravovaná osoba. Přepřevážení na konkrétní čas a datum je doporučeno objednat si 2-3 týdny předem na dispečinku s nepřetržitým provozem, tel. 778 007 858.

-JL-

Legiodomy v Bratislave

V III. obvode Bratislavy sa nachádza štvrť, kde v rokoch 1923 – 1924 vyrástlo niekoľko obytných domov – družstevných domov československých legionárov. Domy sú na ulici Michala Ursínyho (významný vedec, člen Národnej Rady Československej, profesor a rektor Vysoké školy technickej v Brne, žil v rokoch 1865–1933) a vyprojetovali ich známi architekti Dušan Jurkovič a Jan Pacl. V štvrti sú ulice pomenované čiastočne menami, ktoré majú vzťah k čs. légii. Okrem Americkej je tam aj Sibírska a Ukrajinská ulica (ale ulicu Francúzsku či Taliansku by sme tam hľadali márne).

Legiodomy sú vlastne štyri polouzavreté bloky 5-7podlažných domov, v ktorých bývali v 1-2izbových bytoch prevažne poštovní zamestnanci. Budovy pôvodne farebne (kombinácia šedej a tmavočervenej) aj výzdobou a niektorými prvkami členenia fasád pripomínali jednak budovu Legiobanky v Prahe na Poříčí, jednak prvorepublikový stavebný štýl známy napríklad z Dejvic. Zaujímavosťou je, že v susedstve legiodomov postavil architekt Jurkovič aj niekoľko dvojvliek s prvkami ľudových ornamentov okolo okien. Tie vzdialene pripomínajú akoby otvorené pomaľované okenice.

Ferdinand Vrabel, foto: autor

Zdroje:
<http://www.asb.sk/architektura/nadcasova-architektura/legiodomy-a-vilky-v-bratislave-4591.html>
 Bořutová, D. Architekt Dušan Samuel Jurkovič. Slovar, Bratislava: Slovar, 2009.

Zručně veslovaná loď

Skočila druhá světová válka a radost z osvobození vstoupila i do Barrandovských ateliérů, kde se zablýskalo na nové časy československé filmové tvorby. Vzepjetí svobodného života a euforie radosti vtiskla první vlně poválečných hraných snímků závazek obnažit temnou minulost nacistické nadvlády. Postavit pomníky statečným lidem v odboji, připomenout jejich obdivuhodné činy a odsoudit tragické figúrky kolaborantů.

Chybějící odstup a překotná dychtivost tvůrců vypovídat nebyla vždy obdařena vyšší uměleckou hodnotnou takových děl. Některé z těch, které se v článku připomínají, pohnaly v paměti diváků, jiné zůstávají hodné živé. Společná historicky cenná výpověď však přináší všem bez výjimky.

Uloopená hranice, proslulý film režiséra Jiřího Weisse, zobrazuje dny nebo spíš hodiny vrcholícího střetu mezi obyvateli pohraničí v září 1938. Nejde jen o schématický otisk všeobecného převleku místního německého obyvatelstva do nacistické ideologie, je tu naznačen i zápas svědomí a pochybnosti jednotlivců o naznačovaných cestách Třetí říše. Nasazení Čechů bránit hranice je obrovské, přicházejí první oběti, ale každé další odhodlání k boji zlomí už nenávratně mnichovská zrada.

Film Václava Wassermanna Nadlid, přináší svědectví o krutosti nacistů za okupace Československa v roce 1939. Na osudu rodiny obyčejného hrdiny, převozníka Prokopa Svobody, je vybudován celý příběh bolestné doby. On i jeho syn jsou zatčeni gestapem, dcera Anička zastřelena německým vojákem na útěku. I v čase nástupu hrůz, kdy lidem nesvití žádná naděje pod nadvládou ozbrojené moci nacistických vetřelců, má smysl postavit se na odpor, byť je ten boj zdánlivě malý a ztracený.

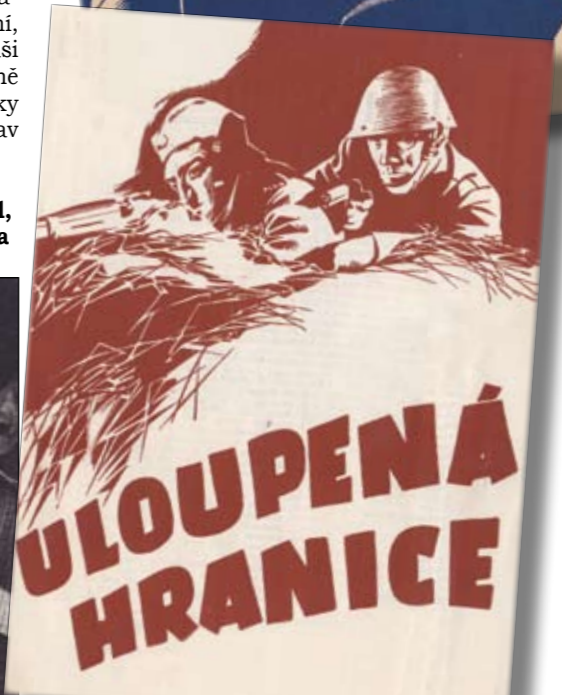
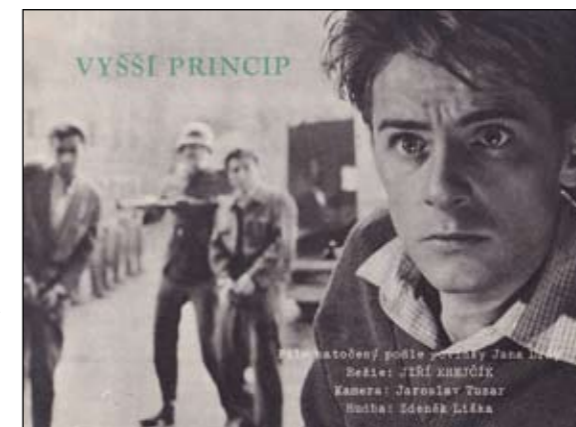
Dílo režiséra Václava Kubásky a Josefa Macha V horách duní představuje první české filmové drama z doby okupace. Je výpovědí o tom, jak nešťastná shoda okolností může svědčit o domnělé zradě člověka, který je ve skutečnosti hrdinou, když nevydal sestřeleného čs. zahraničního pilota Němcům. Ale je také o české proradnosti, udušáctví a přísluhovačství okupantům. Když hlavní postava, krejčí Skýva, umírá už na prahu svobody, odchází v něm čestný člověk. Tahle scéna je mírným optimizmem v tom, že postavy všech hrdinů nakonec snad skončí v království nebeském. Film jako-by vzdáleně připomíná

podobnou linku z nedávného filmu Juraje Jakubiska Habrmanův mlýn, kde je hrdina v očích spoluobčanů pasován na zrádce, přičemž jeho skutečný postoj byl dost jiný – zachránil lidské životy.

Jedním z klenotů československé kinematografie s válečným námětem je pak snímek režiséra Jiřího Krejčíka Vyšší princip natočený podle povídky spisovatele Jana Drdy. Je to film o chladném ostří zrady, bezbrhém lidském zoufalství, o síle lásky i o krutosti nacismu. Herecký koncert Františka Smolíka v roli neohroženého profesora tu zaznívá v tak silných tónech, že potlačit dojetí je pro diváky těžký zápas. Vyšší princip je v neposlední řadě nastolením otázky viny(neviny) a trestu.

Spory o účelovém nastavení a cílech filmů s válečnou tematikou oslovit srdceryvně diváka mají dnes už stanici na vedlejší koleji. Pokusy převyprávět na plátně historii v jinak nastaveném kursu a jazykem vládnoucí přítomnosti existují od rozednění filmu. Vyspělý divák ale může čerpat z více zdrojů o době, kterou před ním rozvíjejí filmaři, a to mu umožní vytvořit si vlastní, zdravý názor. Hrdost národa na naší filmovou tvorbu, jako na loď zručně veslovanou od dob první republiky do dnešních dnů, je oprávněný stav duše.

Pavel Šmidrkal, ilustrace: archiv autora

DOMINIK NÁPLAVA, neznámý hrdina v kanadské uniformě

Je všeobecně známé, že čeští vojáci bojovali v řadách československých legií a rakousko-uherské armády. Méně známou kapitolou našich dějin je nasazení českých vojáků v kanadské armádě. Jedním z nich byl právě vojin Dominik Náplava.

Cesta za velkou louží

Dominik se narodil Josefovi a Kristině Náplavovým dne 11. února

Vojín Dominik Náplava se po bezmála sto letech symbolicky vrátil zpět do vlasti. Originál jeho náhrobního kamene je zakomponován do probíhající výstavy „V zákopech první války“ v Armádním muzeu na pražském Žižkově. Náhrobek zapůjčila se souhlasem rodiny Náplavů Komise Britského společenství národů pro válečné hroby (Commonwealth War Graves Commission). Návrat kamene do vlasti Dominika Náplavy je umocněn skutečností, že letos si připomínáme sto let od zahájení první světové války.

Sestra Milena Kolaříková dává křížek s vlčím mákem a českou trikolórou k novému náhrobnímu kameni vojína Dominika Náplavy na vojenském hřbitově Tyne Cot v Belgii.
Foto: VHÚ Jindřich Plescher

Kříž obětí na hřbitově Tyne Cot je postaven přímo na bývalém německém bunkru.
Foto: VHÚ Jindřich Plescher

1892 v Žádovicích nedaleko Kyjova. Byl nejmladším ze tří bratrů. Nejstarší Josef zůstal na rodné Moravě, kde jeho potomci žijí dodnes. Prostřední Jan odjel hledat štěstí do Ameriky, tam se nakonec usadil. Dominik ho v Americe navštívil celkem dvakrát. Poprvé v roce 1911. Podruhé odjel za bratrem Janem do texaského Houstonu v roce 1914.

V Americe se také rozhodl, že vstoupí do armády. Protože USA v té době ještě zachovávaly neutralitu, odjel Dominik počátkem roku 1917 do Kanady. Ta se války zúčastnila po boku států Britského impéria. USA se přidaly na stranu Dohody až v dubnu 1917. Ve Winnipegu se 7. února 1917 dobrovolně přihlásil do kanadské armády. V dokumentech měl zapsané jméno v anglické verzi - Dominick Naplava.

Dostal osobní číslo 294914 a armáda ho zařadila do 223. praporu (Canadian Scandinavians) v rámci Kanadských zámořských expedičních sil (Canadian over-seas Expeditionary Force) společně s dalšími sto Čechy. Ti pocházeli

většinou ze Spojených států. Lodním konvojem se přeplavili přes Atlantik a přistáli ve Velké Británii. Jejich prapor byl následující den po vylodění v Anglii rozpuštěn. Jeho čeští příslušníci byli většinou zařazeni k dalšímu výcviku do 11. záložního praporu (Reserve Battalion), který byl součástí Canadian Military School v Shorncliff v Anglii.

Smrt na flanderských polích

Na frontu 1. světové války vstoupil voj. Náplava jako voják 107. kanadského zákopnického praporu (107th Canadian Pioneer Battalion). Krátce byl také kulometníkem. Jeho prapor byl nasazen nedaleko belgických Yper. Právě zde probíhala bitva u Passchendaele, známá také jako třetí bitva u Yper. Jednalo se o klasické střetnutí zákopové

Náhrobní kámen vojína Dominika Náplavy odhalil v Armádním muzeu nejstarší z rodu František Náplava spolu s ředitelem VHÚ plukovníkem Alešem Knížkem. Čestnou stáž drželi členové ČSOL v historických uniformách. Foto: VHÚ Andrej Halada

Rodina Náplavů u náhrobního kamene svého předka spolu s Milenou Kolaříkovou, která náhrobek objevila. Zleva stojí Ivo Náplava, Milena Kolaříková, nejstarší z rodu František Náplava, Milan Náplava a Aleš Náplava. Foto: VHÚ Andrej Halada

války v období od července do listopadu 1917. Na straně spojenců stály britské, kanadské, novozélandské, australské, indické, jihoafrické, novofundlandské a francouzské jednotky. Proti nim pak německá vojska. Cílem spojenecké ofenzivy bylo překonat německou obranu u vesnice Passchendaele a následně rozšířit průlom k belgickému pobřeží a obsadit tamní přístavy. Zároveň měl tento útok ulehčit francouzským úsekům fronty, které byly blízko k úplnému zhroutilu.

Poslední úspěšné akce bitvy provedly právě kanadské divize. Ve třech útocích na přelomu října a listopadu dobyli Kanadáné výše položené pozice, a to obec Passchendaele a blízkou výšinu. Boje byly urputné a zdlouhavé, vše navíc ztěžovala podmáčená půda a močály, které vznikly zaplavením oblasti. Hodně vojáků na obou stranách

fronty se utopilo. Spojencům se podařilo za celou ofenzivu postoupit pouze o osm kilometrů. Zato ztráty byly obrovské. I když se prameny rozcházejí, uvádí se, že na obou stranách bylo zabito nebo zraněno až osm set tisíc vojáků. Tragickou ironií osudu je skutečnost, že Němci dobyli ztracené pozice zpět při jarní ofenzivě za pouhé tři dny.

Vojáci museli žít v nelehkých podmínkách. Zima a pro Belgie typické vlhko. Často prší a všude je mazlavé bahno. V zákopech se prohánějí krysy. Přiděly potravin se snižují. Do toho útoky, dělostřelecká palba, bombardování a vypouštění bojových plynů. Okolo sebe tisíce mrtvých. Často situace, kdy živi závidějí mrtvým.

V pondělí 12. listopadu 1917 vojin Dominik Náplava se svými kolegy kopal zákopy v sektoru Kansas Cross nedaleko vesnice Wieltje. Když se vraceli

zpátky do ubikací, shodil nepřátelský letoun tři bomby, které zabily několik kanadských vojáků. Bohužel jedním z nich byl i vojin Náplava. Střepina jedné z bomb ho zasáhla do zadní části hlavy. Dominik byl na místě mrtvý.

Původně byl pohřben na malém vojenském hřbitově Levi Cottage (některé prameny uvádějí název Levi Cottages). Ten však byl při jedné z ofenziv německých jednotek vybombardován. Ostatky Dominika Náplavy jsou tak stále rozmetány v jeho okolí. Po skončení války byl jeho hrob už bez zbytků (tzv. kenotař) přesunut na hřbitov Tyne Cot, který je dodnes největším hřbitovem pod správou Komise Britského společenství národů pro válečné hroby.

Některé americké prameny uvádějí, že Dominik Náplava byl prvním padlým Texanem první světové války. Tuto skutečnost dokazuje i pamětní deska, která je umístěna na radnici v americkém Houstonu.

Vojín Dominik Náplava obdržel in memoriam řadu vyznamenání – britskou válečnou medaili (British War Medal), medaili vítězství (Victory Medal) a pamětní kříž GRV (Memorial Cross GRV).

Jedno české jméno mezi tisíci

Náhrobek Dominika Náplavy před lety objevila na Tyne Cot Milena Kolaříková. Tato česká rodačka a členka Československé obce legionářské žije s manželem Chrisem v Yprách. Když se dozvěděla, že se připravuje výměna náhrobku za nový, ihned začala jednat o tom jak dostat původní náhrobek do České republiky.

Na hřbitově Tyne cot, který je největším v Yperském oblouku, je pohřbeno téměř dvanáct tisíc vojáků. Další 34 887 jmen je vytesáno do sto padesát metrů dlouhé zdi z portlandského vápence. Jména těchto padlých vojáků

BATTLEFIELD

Jana Kubiše

a

Josefa Gabčíka

POCTA STATEČNÝM Z RESSLÖVY ULICE

(Operace Anthropoid a boj parašutistů v kostele Sv. Cyrila a Metoděje)

Branný závod pro základní školy

Praha, 18.6.2015

Celostátní finále soutěže **BATTLEFIELD**

o **Pohár Ministra obrany ČR**

Oblastní kola soutěže
ve dnech **25.5. a 26.5. 2015**

Brno

Battlefield Jaroslava Šperla
(Operace Carbon)

Battlefield Jaroslava Kotáska
(Operace Spelster)

Olomouc

Battlefield Čestmíra Šikoly
(Operace Clay)

Battlefield Bohumila Menšíka
(Operace Destroyer)

Pardubice

Battlefield Jiřího Potůčka
(Operace Silver/A)

Battlefield Jaroslava Kleměše
(Operace Platinum-Pewter)

Praha

Battlefield Tomáše Sedláčka
(Osobnosti Československého odboje)

Battlefield Václava Morávka
(Tři králové)

Adolf Opálka

Jan Hrubý

Jaroslav Šperl

Jaroslav Kotásek

Jaroslav Švarc

Josef Valčík

Čestmír Šikola

Bohumil Menšík

Josef Publík

Jiří Potůček

Jaroslav Kleměš

Tomáš Sedláček

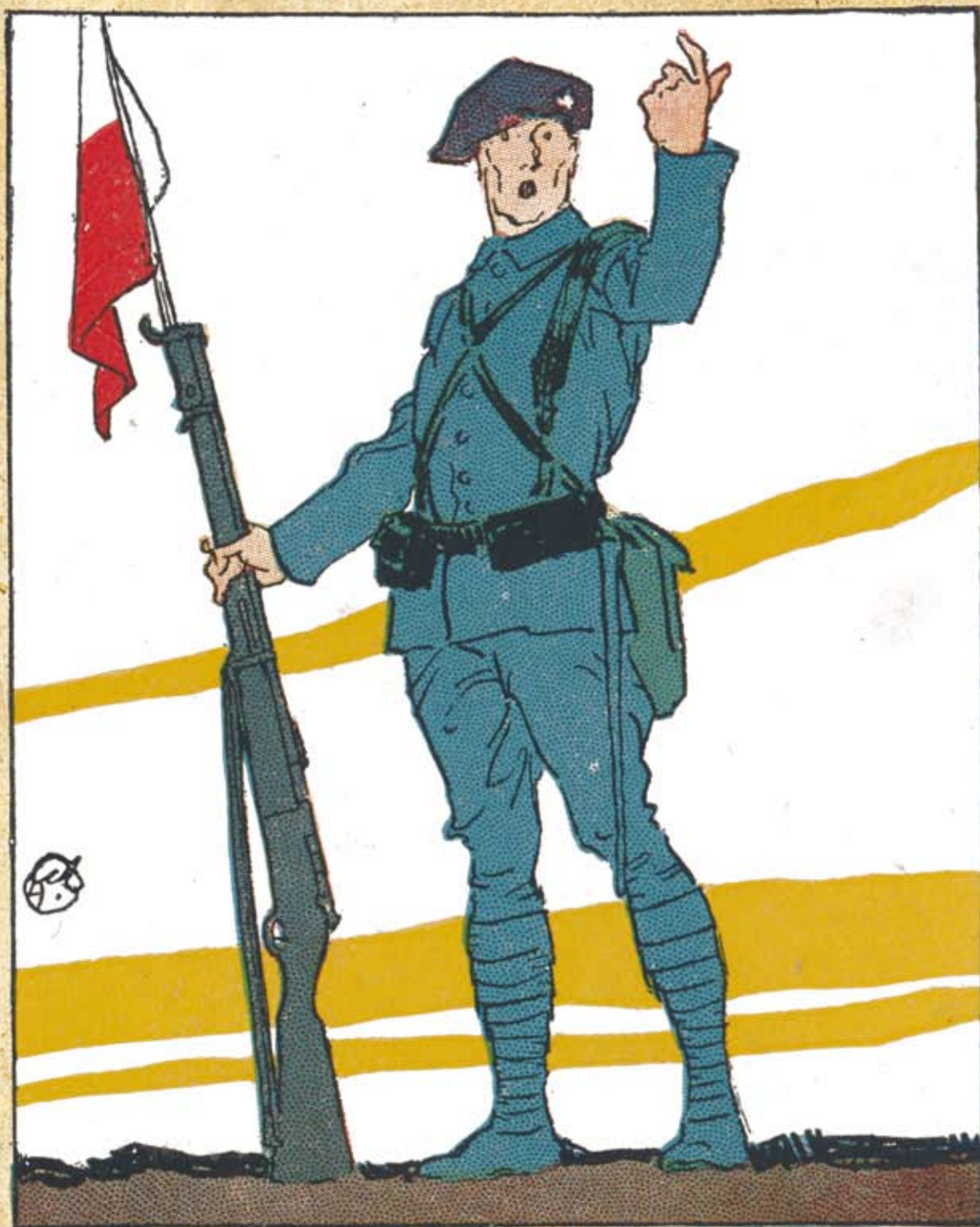

Václav Morávek

Vedoucí projektu:
Ing. František Bobek
tel.: 734 315 626
bobek@csol.cz

Branný závod žáků druhého stupně základních škol a ekvivalentu víceletých gymnasií. Osm jednodenních oblastních kol ve dnech 25.5. a 26.5. 2015 se koná na počest vyobrazených hrdinů, celostátní finále o Pohár Ministra obrany ČR proběhne v Praze dne 18.6.2015 v kontextu tradiční vzpomínky na hrdinný boj parašutistů v Resselově ulici. Do finále postupují první dvě družstva z každého oblastního kola, tedy celkem 16 družstev. Závodní programy jsou připravovány v duchu výcviku našich vojáků během 2. světové války. Každého závodníka se v rámci doprovodných programů zúčastní příslušníci Armády ČR s technikou a výzbrojí a příslušníci klubů vojenské historie v dobových uniformách s dobovou výzbrojí a technikou. Soutěží se o pohár, vyrobený firmou Egermann.

I TY MŮŠEŠ PODPOŘIT LEGIOVLAK!

ODEŠLETE DÁRCOVSKOU SMS VE TVARU **DMS LEGIE**
NA TELEFONNÍ ČÍSLO **87 777**. CENA DMS JE 30 KČ.

MŮŽETE PŘISPÍVAT TAKÉ PRAVIDELNĚ KAŽDÝ MĚSÍC
PO DOBU JEDNOHO ROKU. STAČÍ ODESLAT SMS VE TVARU
DMS ROK LEGIE NA ČÍSLO **87 777** A KAŽDÝ MĚSÍC
VÁM BUDE AUTOMATICKY ODEČTENÁ ČÁSTKA 30 KČ.

VÍCE NA WWW.NFLEGIE100.CZ

Praporek čs. dobrovolců ve Francii

Během útoku 9. května 1915 utrpěla česká rota „Nazdar“ těžké ztráty. Jednou z nejtragičtějších událostí toho dne byla i ztráta praporce, který byl českým dobrovolníkům slavnostně předán 12. října 1914. Praporečník Karel Bezdíček v čele útoku padl v německém zákopu, který byl zasypán dělostřeleckou palbou. Pátrání po praporu tak bylo bezvýsledné. Vzhledem k velkým ztrátám toho dne česká jednotka de facto přestala existovat a přeživší vojáci byli zařazeni k ostatním rotám pluku.

Po ztrátě původního praporu vznikl z iniciativy dobrovolníka Bohumila Mareše praporek zcela nový, inspirovaný spíše praporem pařížského Sokola. Jeho použití již bylo spíše symbolické a nesloužil jako symbol skutečné jednotky.

Praporek byl vyroben z hedvábí, lemován ze tří stran zlatými dracounovými trásněmi. List bílé barvy byl doplněn malovaným motivem věnce a nápisem „POUR LE LIBERTÉ ET LA PATRIE – VOLONTAIRES TCHEQUES“. Okraje jsou zdobeny červenými trojúhelníky. Rubová stran je vyrobena z červeného hedvábí se stříbrně malovaným českým lvem. Okraje jsou zdobeny stříbrnými trojúhelníky. Rozměr praporku je 60 x 47 cm.

Praporek byl předán čs. dobrovolci z Francie do sbírek Památníku odboje v roce 1920 při jejich zájezdu do Československa. Při této příležitosti byl praporek na Pražském hradě také dekorován Čs. válečným křížem. Prapor předával Vojtěch Gindra, předseda starodružníků a jednatel pařížského Sokola.

Během zářijových událostí roku 1938 byl do přírůstkové knihy doplněn záznam o odvezení originálního praporu bez uvedení místa. Po celou dobu okupace byl spolu s dalšími prapory ukryt v zalděných prostorách Památníku odboje a vyneset byl až v roce 1945.

Připravil: Zdeněk Špitálník

